

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2012 - 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lucie Horčíčková

Autismus u dospělých

Praha 2013

**Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Marie Farková**

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2012 - 2013

BACHELOR THESIS

Lucie Horčíčková

Autism in adults

Prague 2013

The Bachelor Work Supervisor:
PhDr. Marie Farková

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 15. 3. 2013

Jméno autorky: Lucie Horčíčková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat PhDr. Marii Farkové za ochotný a vstřícný přístup při vedení bakalářské práce a její cenné rady a připomínky.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá autismem u dospělých osob. Podrobně rozebírá základní pojmy, příčiny, diagnostiku a jednotlivé poruchy autistického spektra. Speciální pozornost je v teoretické části věnována Aspergerovu syndromu. Je zde také soupis nejznámějších zahraničních i tuzemských neziskových organizací, které se zabývají autismem a poskytují pomoc těm, kterých se tato problematika týká. Bakalářská práce se v samostatné kapitole se věnuje autismu u dospělých, konkrétně zkoumá možnosti a podmínky jejich vzdělávání, profesního a sociálního života a také nastiňuje základní problémy, které jsou v některých situacích s autismem spojovány. Praktickou část tvoří rozsáhlé dotazníkové šetření s patnácti otázkami, ve kterém byly zkoumány názory a postoje veřejnosti k osobám s poruchami autistického spektra.

Klíčové pojmy

Aspergerův syndrom, atypický autismus, autismus u dospělých, bakalářské práce, dezintegrační porucha, diagnostika autismu, dotazníková šetření, příčiny autismu, Rettův syndrom, vzdělávání osob s autismem.

Annotation

The Bachelor Thesis deals with autism in adults. It analyzes the basic concepts, causes, diagnosis and various spectrums of disorders of autism spectrum in detail. Special attention in theoretical part is paid to the Asperger syndrome. There is also a list of the best-known foreign and domestic non-governmental organizations, which deal with autism and provide assistance to people who are affected by this issue. In the separate chapter the bachelor thesis is devoted to autism in adults, specifically exploring the possibilities and conditions of their education, career and social life and also outlines the basic problems that are, in some situations, associated with autism. The practical part consists of an extensive survey with fifteen questions in which they were examined opinions and attitudes of public towards people with autism spectrum disorders.

Key words

Asperger syndrome, atypical autism, autism in adults, bachelor thesis, causes of autism, diagnosis of autism, disintegrative disorder, education of people with autism, Rett syndrome, surveys.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 ZÁKLADNÍ POJMY V OBLASTI AUTISMU	10
1.1 Autismus	10
1.2 Příčiny a diagnostika autismu	12
1.3 Nejznámější neziskové organizace zabývající se autismem.....	15
2 PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA	17
2.1 Dětský autismus a autismus v adolescenci a dospělosti.....	17
2.2 Atypický autismus	18
2.3 Dezintegrační porucha	20
2.4 Aspergerův syndrom	21
2.5 Jiné pervazivní vývojové poruchy	23
2.6 Rettův syndrom	24
3 AUTISMUS U DOSPĚLÝCH.....	26
3.1 Vzdělávání osob s poruchami autistického spektra	26
3.2 Profesní život osob s poruchami autistického spektra	28
3.3 Sociální život osob s poruchami autistického spektra	31
3.4 Problémy, které jsou zmiňovány v souvislosti s autismem.....	33
4 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	35
4.1 Vymezení výzkumného cíle	35
4.2 Hypotézy a výzkumné otázky	35
4.3 Výzkumný vzorek (subjekt výzkumu).....	36
4.4 Výzkumná metodika	37
4.5 Průběh a organizace výzkumu	37
4.6 Popis dat terénního šetření.....	38
4.7 Interpretace a diskuze výsledků	52
4.9 Závěry výzkumu.....	54
ZÁVĚR.....	56
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	58
SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ a TABULEK	60
SEZNAM PŘÍLOH	62
PŘÍLOHY	I

ÚVOD

Autorka se v práci zaměří na problematiku doprovázející každodenní život dospělých lidí s autismem. Důvodem volby tématu je především skutečnost, že podle osobního názoru autorky má laická veřejnost sice dostatečné množství informací o životech dětí s poruchami autistického spektra, a to především díky ohromné spoustě literatury do autorů ze všech částí světa, která je na toto téma napsána, avšak o tom, jak pokračují životy těchto jedinců po překročení prahu dospělosti, se moc nemluví.

Na téma dětského autismu je také natočena spousta dokumentů a biografických filmů, avšak pokud bychom hledali nějaký dokument, který by se dotýkal výhradně problematiky dospělých lidí s autismem, opět bychom při hledání v knihovně nebo v internetových vyhledávačích moc nepochodili. Autorka chce tuto skutečnost změnit a prostřednictvím své bakalářské práce přiblížit čtenářům a veřejnosti tuto problematiku.

Jedním z cílů práce bude popis možností a okolností vzdělávání dospělých lidí s autismem s ohledem na to, že tito lidé mají ve vzdělávání specifické potřeby a má se k nim vždy přistupovat s individuálním přístupem. Autorka bude také v tomto oddílu práce popisovat problémy, které se týkají sociálního a profesního života lidí s autismem. Stěžejním cílem práce bude zjištění postoje veřejnosti k lidem s autismem.

Tato bakalářská práce bude koncipována na teoretickou a empirickou část. Teoretická část se na svém počátku bude zabývat základními pojmy z oblasti autismu, diagnostikou autismu, jednotlivými typy poruch autistického spektra a jejich nejčastějšími projevy, dále způsobem a metodami vzdělávání dospělých osob s autismem s ohledem na jejich specifické potřeby, poté jejich nejoblíbenějšími volnočasovými aktivitami a zájmy, kterým se věnují, a v neposlední řadě i možnostmi a podmínkami integrace těchto lidí do pracovního a společenského života.

Empirickou část této práce bude tvořit výzkum vyhodnocený na základě údajů získaných z dotazníků. Dotazníky budou anonymní formou předloženy respondentům z kruhu laické veřejnosti. Celkem bude osloveno 140 osob různého věku a pohlaví, u nichž bude zkoumáno, jaké znalosti vykazují o poruchách autistického spektra, jaký postoj mají k lidem, kterých se tyto poruchy týkají, zda znají někoho s poruchou autistického spektra a zda zastávají názor, že tito lidé mají rovnocennou či alespoň obdobnou šanci uplatnit se v pracovním a společenském životě, jako ostatní lidé.

Autismus se řadí mezi vývojové poruchy, které se často dotýkají také některých závažných duševních poruch. Poruchy autistického spektra jsou ve své nejtypičtější podstatě rozpoznatelné tím, že jejich základním společným projevem je neschopnost jedince navazovat sociální vztahy a běžně komunikovat s lidmi, včetně členů své nejbližší rodiny. Osoby s poruchami autistického spektra se ve svých životech velmi často potýkají s problémem, že před ostatními lidmi nejsou schopni vyjadřovat svá přání a nedokážou se vcítit do pocitů a nálad druhých lidí.

Ve většině odborných knih se čtenář, který má o autismu pouze základní informace, dozví, že lidé s poruchami autistického spektra, ať už se jedná o jakoukoliv z těchto poruch, mají společnou jednu věc. Tou věcí je skutečnost, že tito lidé žijí ve svém malém uzavřeném vesmíru, který je oddělený od okolního světa pevnou zástěnou a do kterého jen málokomu ze svého okolí předají klíč. U těchto lidí se ovšem na druhou stranu často objevují výjimečné výsledky v nejrůznější škále rozmanitých činností, ve kterých mají ostatní lidé průměrné či podprůměrné výsledky. Dále se u těchto lidí mohou objevovat výjimečné schopnosti, a to opět v nejrůznějších oblastech, například v matematice, astronomii, fyzice, chemii atd. Myšlenku uzavřenosti lidí s autismem ve svém světě ovšem zčásti vyvrací další část odborných textů a citací, ve kterých lze nalézt informaci, že lidé s poruchami autistického spektra nejsou vůbec odděleni od okolního světa, ale že jejich poruchy jsou jednoduše pouze součástí jejich bytí. Jeden takový citát autorka použila na začátku teoretické práce.

Ať už je to tak či onak, je to vždy subjektivní pohled autorů těchto knih. Co je však jednoznačné, je skutečnost, že osoby s poruchami autistického spektra jsou vždy jedinečné a svým způsobem výjimečné a žijí poněkud odlišným způsobem života, než lidé, jejichž součástí života autismus není.

Autismus není výběrová porucha, může se čistě náhodně objevit u kteréhokoliv jedince bez ohledu na jeho národnost, barvu pleti, vyznání, majetkové poměry, sociální status, počet dětí, stylu oblékání, zaměstnání nebo kontinent, na kterém tento jedinec od narození žije.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ POJMY V OBLASTI AUTISMU

První kapitola je členěna na tři podkapitoly, jejichž posláním je podat základní informace o problematice osob s autismem. První podkapitola se zabývá základními pojmy, především samotnou definicí autismu, zmiňuje pojem „autistická triáda“, jsou zde popsány základní znaky autismu, způsoby chování dětí s autismem a v neposlední řadě zachycuje specifické potřeby lidí s autismem při jejich vzdělávání. Druhá podkapitola se zabývá příčinami autismu, jeho diagnostikou a podrobně jsou zde popsány fáze odborného vyšetření dítěte. Poslední podkapitola první kapitoly obsahuje soupis nejznámějších neziskových organizací, které poskytují pomoc a rady osobám s autismem a jejich rodinám. Na počátku kapitoly jsou zmíněny zahraniční organizace a dále jsou zde rozepsána tři nejvýznamnější občanská sdružení, která se zabývají autismem v České republice.

1.1 Autismus

„Autismus není něco, co osoba má, není to žádná ulita, ve které je osobnost uvězněna. Ve skořápce není schované normální dítě. Autismus je způsob bytí. Autismus je všepřonikající. Prostupuje každou zkušeností, celým vnímáním, každým smyslem, každou emocí. Autismus je součástí existence. Osobnost se od autismu oddělit nedá.“¹

Pokud bychom měli shrnout základní informace o autismu podle Thorové (2006), jistě by na prvním místě stála skutečnost, že poruchy autistického spektra se řadí mezi postižení, které provází celý život osob, u kterých se vyskytují. Co už není lidem tak známé je fakt, že autismus se dá v jistém ohledu a v jisté míře v průběhu života ovlivnit, a to především prostřednictvím vzdělávání. Co se týče statistických údajů, které se zabývají autismem, za zmínku jistě stojí fakt, že poruchy autistického spektra se častěji vyskytují u mužů než u žen. Konkrétně poměr výskytu autismu mezi pohlavími činí 4:1 ve „prospěch“ mužů. Většina osob (cca 75 %), u kterých se vyskytují poruchy autistického spektra, zároveň vykazují méně či více sníženou hodnotou IQ.²

---

¹ THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 33. ISBN 80-7367-091-7.

² *Co je autismus?* [online]. © 2011 [cit. 2012-11-20]. Dostupné z <http://www.autistik.cz/autismus/>

Poruchy autistického spektra se řadí mezi pervazivní vývojové poruchy a vyznačují se tím, že u osoby, která jimi trpí, jsou diagnostikovány poruchy tří oblastí, které by se daly zahrnout do tzv. triády autismu. Do této triády se řadí narušení v oblasti sociální interakce, narušení v oblasti komunikace a narušení v oblasti představitivosti. Pro osobu s autismem je typické to, že žije velmi individuálním životem, neprojevuje zájem o své sociální okolí a často ani o svou rodinu a objevují se u ní strachy z nejrůznějších předmětů a také z některých osob.³

Pokud bychom se zaměřili na dospělé osoby s autismem, spousta z nich měla v minulosti závažné problémy se svým dospíváním. U dospívajících se totiž často objevuje sebedestruktivní chování, agrese vůči druhým lidem a také neovladatelné záchvaty zuřivosti a vzteku, ve kterých si mnohdy po fyzické stránce ublíží.⁴

Co se týče problémů dospělých lidí s autismem, záleží to vždy na míře a závažnosti postižení. Lidé s nejzávažnějšími formami autismu nejsou schopni fungovat jako samostatné jednotky a potřebují péči dalších osob.⁵

Již v dětství se děti s autismem liší od dětí ostatních. Autismus se u dítěte obvykle znatelněji začíná projevovat mezi dvěma a pěti roky života, v průměru tedy ve třech letech. U předškolních dětí s autismem se nezvykle často současně s autismem vyskytuje také epilepsie, u některých dětí se však může vyskytnout i v pozdějším věku. Děti s autismem mohou mít mimo problémy se sociální interakcí, komunikací a představitivostí také problémy se stravováním, spánkem a často i s opakujícími se nezvyklými pohyby rukou a hlavy, které se u ostatních dětí nevyskytují. Tyto děti si také obvykle hrají odlišně od ostatních dětí.⁶

Thorová (2007) uvádí, že základní znaky autismu mohou rodiče rozeznat u svého dítěte již ve velmi brzkém věku jeho života. Dítě s autismem například nereaguje jako ostatní děti, když jej jeho rodiče zavolají jménem, a často se chová, jako by neslyšelo. Nekomunikuje běžně se svými rodiči, ale svých potřeb se domáhá prostřednictvím křiku. Co se týče samotné komunikace, probíhá dvojím způsobem. Děti s autismem buď mluví později než ostatní děti, anebo mluví naopak dříve, než je obvyklé, ale jejich mluva je podivná a v žádném ohledu není podobná řeči dospělých. V souvislosti s komunikací se také může stát, že dítě dříve znalo několik slovních výrazů, ale nyní je ze dne na den zkrátka přestalo používat.⁷

---

³ Co je autismus? [online]. © 2011 [cit. 2012-11-20]. Dostupné z <http://www.autistik.cz/autismus/>

⁴ Co je autismus? [online]. © 2011 [cit. 2012-11-20]. Dostupné z <http://www.autistik.cz/autismus/>

⁵ Co je autismus? [online]. © 2011 [cit. 2012-11-20]. Dostupné z <http://www.autistik.cz/autismus/>

⁶ Co je autismus? [online]. © 2011 [cit. 2012-11-10]. Dostupné z <http://www.autistik.cz/autismus/>

⁷ THOROVÁ, Kateřina. Čeho si mohou rodiče všimnout již v raném věku dítěte? [online]. © 2007 [cit. 2012-11-20]. Dostupné z <http://www.autismus.cz/>

Podle Thorové (2007) se u dětí s autismem vyskytuje nestandardní oční kontakt, když se prostřednictvím křiku domáhají nějaké své potřeby, nesledují při tom, jak na to zareagují jejich rodiče a pokud jim nevyhoví, křičí dál a dokáží to vydržet po velmi dlouhou dobu. Děti s autismem svým rodičům nemávají na pozdrav, nenatahují ke svým rodičům ruce, neobjímají je a ani na žádné předměty obvykle neukazují prstem. Tyto děti nenapodobují chování svých rodičů, sourozenců ani ostatních dětí, pokud se v jejich společnosti nacházejí. Dále se můžeme setkat s tím, že na tváři dítěte s autismem jen málokdy nalezneme úsměv. Tyto děti si rády hrají o samotě, nezajímají se o ostatní děti, a pokud si hrají, nepřestanou s tím, ani když je někdo osloví a tohoto člověka mnohdy úspěšně ignorují. Mnohdy je z činnosti nevytrhne ani zaslechnutí hlasitějšího zvuku, na znamení kterého by se ostatní otočili a pátrali po jeho zdroji.⁸

Pokud bychom se měli na chvíli pozastavit u otázky specifických potřeb osob s autismem při vzdělávání, nejdůležitější je individuální přístup vzdělavatele k těmto osobám. Aby mohli být lidé s poruchami autistického spektra vzdělávání, musí k tomu mít především přizpůsobené prostředí. Při výuce by měly být používány vizuální pomůcky, samotná výuka by měla mít svou ustálenou formu a jednotlivé učební „lekce“ by se od sebe neměly nijak výrazně lišit. Měly by se tedy využívat rutiny a jakési stereotypy.⁹

„Důsledkem (autistické) poruchy je, že dítě dobře nerozumí tomu, co vidí, slyší a prožívá. Duševní vývoj dítěte je kvůli tomuto handicapu narušen hlavně v oblasti komunikace, sociální interakce a představitosti. Autismus doprovází specifické vzorce chování.“¹⁰

1.2 Příčiny a diagnostika autismu

„S největší pravděpodobností je autismus poruchou, kterou nezpůsobuje jeden specifický gen. Pro tento fakt svědčí jak různorodost symptomů, kterými se porucha projevuje, tak i variabilita tíže postižení. Důkazy, že autismus má neoddiskutovatelně genetickou příčinu, se opírají hlavně o výsledky výzkumů jednovaječných a dvojvaječných dvojčat s poruchami autistického spektra a rodin, kde se autismus vyskytuje u dvou až tří sourozenců nebo v příbuzenstvu.“¹¹

⁸ THOROVÁ, Kateřina. Čeho si mohou rodiče všimnout již v raném věku dítěte? [online]. © 2007 [cit. 2012-11-20]. Dostupné z <http://www.autismus.cz/>

⁹ Co je autismus? [online]. © 2011 [cit. 2012-11-20]. Dostupné z <http://www.autistik.cz/autismus/>

¹⁰ Co je to vlastně autismus? [online]. © 2007 [cit. 2012-11-20]. Dostupné z <http://www.autismus.cz>

¹¹ THOROVÁ, Kateřina. Poruchy autistického spektra. Praha: Portál, 2006. s. 49. ISBN 80-7367-091-7.

Thorová (2006) ve své knize uvádí, že se poruchy autistického spektra řadí mezi vrozené poruchy, způsobuje je tedy dědičnost a jsou zapříčiněny genetickými poruchami ve vývoji mozku. Samotný gen však nespouští autismus jako takový, ale ke vzniku autismu je ještě zapotřebí dalších vlivů. Nedá se přesně říci, jaká konkrétní část mozku je zodpovědná za vznik autismu, jde spíše o to, že daný jedinec vykazuje narušení komunikačních a integračních mozkových funkcí.¹²

Při diagnostice autismu se v minulosti braly v potaz dva základní faktory. Tyto dva faktory stanovili dva vědci roku 1956 a bere se na ně ohled i v současnosti. Těmito odborníky byli L. Kanner a jeho blízký spolupracovník L. Eisenberg. V jejich pojetí se autismus vyznačuje extrémní osamělostí jedince a jeho výrazným ulpíváním na dennodenních rutinách, stereotypch a také rituálech, zmiňuje Thorová (2006).¹³

Jak již bylo uvedeno na počátku práce, Thorová (2006) tvrdí, že autismus se řadí mezi pervazivní vývojové poruchy. Pro tyto poruchy je typické, že se obvykle projeví již v brzkém věku života člověka a řadí se mezi nejzávažnější problémy, které mohou doprovázet mentální vývoj jedince. Pojem „pervazivní“ by se dal vyložit jako „všeho-dotýkající se“ nebo „vše-pronikající“, a je to bráno ve smyslu, že mentální vývoj jedince není zasažen v jednom ohledu, nýbrž těch ohledů je více. Tím je myšlena již výše zmíněná triáda autismu.¹⁴

*„V oblasti diagnostiky (autismu) je situace velmi problematická. Odborníci diagnózu autismu v České republice používají spíše sporadicky. Díky neznalosti problematiky autismu je mnohým dětem s autismem doposud stanovována chybná diagnóza. Jinak se nedá vysvětlit velký nepoměr počtu dětí s autismem v zahraničí a u nás.“*¹⁵

Poruchy autistického spektra jsou u osob, kterých se dotýkají, diagnostikovány prostřednictvím nejprve psychologického a následně psychiatrického vyšetření. Tato vyšetření by podle Thorové (2007) měla klasifikovat, o kterou konkrétní poruchu se jedná. Součástí těchto vyšetření je také sledování souvislosti poruchy autistického spektra s dalším onemocněním nebo genetickou poruchou.¹⁶

---

¹² THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 51 – 52. ISBN 80-7367-091-7.

¹³ THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 53. ISBN 80-7367-091-7.

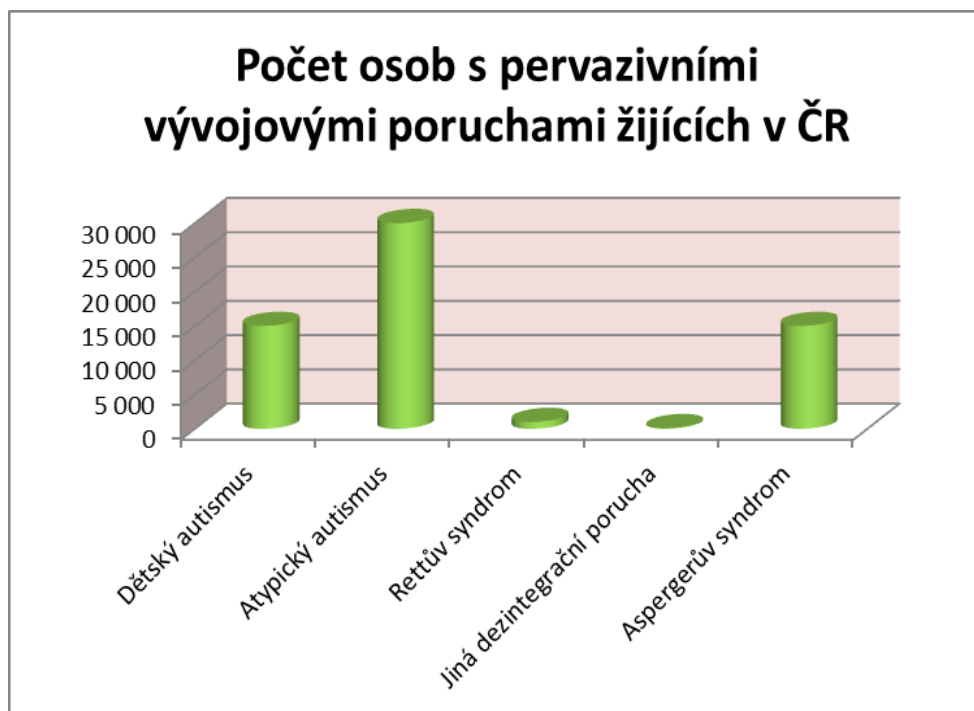
¹⁴ THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 58. ISBN 80-7367-091-7.

¹⁵ THOROVÁ, Kateřina. *Komplexní diagnostika autismu*. [online]. © 2007 [cit. 2012-11-20]. Dostupné z <http://www.autismus.cz/diagnostika/index.php>

¹⁶ THOROVÁ, Kateřina. *Komplexní diagnostika autismu*. [online]. © 2007 [cit. 2012-11-20]. Dostupné z <http://www.autismus.cz/diagnostika/index.php>

Thorová (2011) zmiňuje, že děti i dospělí, u kterých hrozí podezření na nějakou poruchu autistického spektra, mohou být vyšetřeni ve specializovaných zařízeních. Autorka se v této souvislosti rozhodla zmínit nejznámější instituci: Asociaci pomáhající lidem s autismem (APLA), kde odbornému vyšetření dítěte obvykle předchází doporučení dětského lékaře či dětského psychologa a dospělí často k odborníkovi přicházejí také z vlastní iniciativy. V tomto zařízení se taktéž nachází psycholog a psychiatr. Při vyšetřování se sledovanému jedinci obvykle předloží specializovaný dotazník a užívají se také psychologické testy. Po této fázi přichází „verdict“ odborníka, kdy je stanovena diagnóza jedince s ohledem na konkrétní typ poruchy autistického spektra, jedinci bývá stanoven návrh dalšího postupu, může s ním být domluven další termín konzultace a mohou mu být doporučena také další zařízení zaměřená na jeho výchovu či integraci, do kterých by měl v budoucnu docházet. Cílem samotného vyšetření je potvrzení či vyvrácení diagnózy autismu.¹⁷

Graf 1: Počet osob s pervazivními vývojovými poruchami žijících v ČR

Zdroj: THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006.
ISBN 80-7367-091-7.

¹⁷ *Psychologické a psychiatrické služby*. [online]. © 2011. [cit. 2013-02-03].
Dostupné z <http://www.praha.apla.cz/psychologicke-a- psychiatricke-sluzby.html>

1.3 Nejznámější neziskové organizace zabývající se autismem

*„Začátkem 60. let začaly ve světě vznikat organizace zaměřené na problematiku autismu, iniciátory byli, a dodnes jsou, převážně rodiče. V roce 1962 vznikla ve Velké Británii Národní Autistická Společnost (The National Autistic Society), která má v současné době více než 19 000 členů a 90 poboček. V USA vznikla Autistická Společnost (Autism Society), kterou v roce 1965 založil doktor Bernard Rimland s doktorkou Ruth Sullivan. V roce 1980 byla založena společnost Autismus-Evropa (Autism-Europe), která v současné době sdružuje kolem 85 členských organizací z 30 zemí. V roce 1998 vznikla Světová Autistická Organizace (The World Autism Organization) v Lucembursku.“*¹⁸

V České republice se pomocí lidem s autismem a jejich rodinám zabývají především občanská sdružení. Bezesporně nejdiskutovanějším sdružením, které je v souvislosti s autismem zmiňováno, je **občanské sdružení APLA**, jehož zkratka je označením pro Asociaci pomáhající lidem s autismem. Toto sdružení bylo založeno odborníky na autismus roku 2000 a v současnosti má působnost již v šesti krajích České republiky. Tato organizace poskytuje širokou škálu služeb, mezi které patří chráněné bydlení, poradenství, osobní asistence a nácvik sociálních dovedností.¹⁹

Druhým sdružením v pořadí, o kterém se autorka rozhodla v práci zmínit, je **občanské sdružení AUTISTIK**, které sídlí v Praze, bylo založeno roku 1994 a jehož název je označením pro sdružení na pomoc lidem s autismem. Hlavním cílem tohoto občanského sdružení je chránit práva osob s autismem a jejich rodin. Dalším cílem je dohled nad uskutečňováním práva na vzdělávání a výchovu osob s autismem, a také tvorba podmínek pro integraci lidí s autismem do společnosti. Toto sdružení poskytuje letní a zimní terapeutické a rehabilitační pobyty pro osoby s autismem a jejich rodiny, pořádá výstavy výtvarných prací osob s autismem, organizuje přednášky předních odborníků na autismus z celého světa a také se zabývá praktickými výcviky a překladem knih světových odborníků na autismus do českého jazyka.²⁰

---

¹⁸ *Nevládní neziskové organizace*. [online]. © 2012 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z <http://autismus.ped.muni.cz/organizace>.

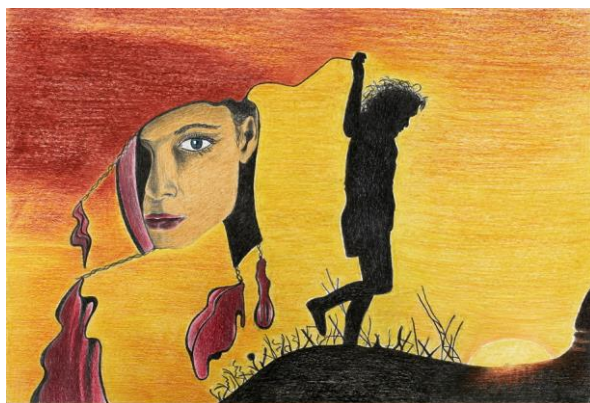
¹⁹ *Nevládní neziskové organizace*. [online]. © 2012 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z <http://autismus.ped.muni.cz/organizace>.

²⁰ *Občanské sdružení autistik*. [online]. © 2011 [cit. 2013-01-30]. Dostupné z <http://autistik.cz/O-nas>.

Třetím sdružením, které se zabývá pomocí lidem s autismem, a o kterém bude zmínka v této práci, je **občanské sdružení RAINMAN**, jehož zkratka je označením pro sdružení rodičů a přátel dětí s autismem. Toto sdružení bylo založeno roku 2000 v Moravskoslezském kraji za účelem sdružovat rodiče dětí s autismem a také odborníky v nejrůznějších oblastech, např. v pedagogice, vychovatelství, psychologii, psychoterapii a v sociální sféře. Dále toto sdružení sdružuje také studenty a další osoby, které chtějí přispět a pomoci osobám s poruchami autistického spektra ke zlepšování kvality jejich života. Toto občanské sdružení vydává svůj vlastní časopis s názvem RAINMAN, který veřejnosti přináší novinky a zajímavosti ze světa lidí s autismem a poskytuje jí základní i rozšířené informace o způsobech léčby a akcí týkajících se autismu, které se pořádají.

Mezi hlavní cíle tohoto sdružení se řadí ochrana práv osob s autismem a jejich rodin, tvorba podmínek pro snazší integraci osob s autismem do společnosti, dohled nad dodržováním práv osob s autismem v zaměstnání na mzdu, dohled nad realizací práva osob s autismem na speciální vzdělání a výchovu a také poskytování odborného poradenství osobám s poruchami autistického spektra a jejich rodinám. Součástí tohoto sdružení je také provozování Klubovny, ve které se dvakrát do roka pořádají setkání rodičů s autistickými dětmi. Dále se v této Klubovně konají setkání a porady členů tohoto občanského sdružení. Občanské sdružení RAINMAN také pořádá akce pro děti s poruchami autistického spektra a jejich rodiče. Délka těchto akcí je od jednodenních, přes víkendové, až po týdenní pobyty. Toto sdružení pořádá i tábory pro děti a vzdělávací kurzy pro rodiče, pedagogy a psychology a poskytuje terapii pro rodiny s autistickými dětmi.²¹

Obrázek 1: Kresba znázorňující život člověka s autismem

Zdroj: *Autismus – život v jiném světě*. [online]. © 2009 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z <http://www.topzine.cz/autismus>

²¹ RAINMAN. [online]. © 2010 [cit. 2013-02-03]. Dostupné z <http://www.rain-man.cz/rain-man/>

2 PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA

Druhá kapitola bakalářské práce sestává z šesti podkapitol, z nichž se každá zabývá jednou z poruch autistického spektra. Podrobně jsou zde rozebrány následující poruchy autistického spektra: Dětský autismus a autismus v adolescenci a dospělosti, Atypický autismus, Dezintegrační porucha, Aspergerův syndrom, Jiné pervazivní vývojové poruchy a Rettův syndrom. Jsou zde popsány nejčastější projevy každé z těchto poruch a také nejruznější problémy a situace, se kterými se musí potýkat osoby, kterých se tato záležitost týká. Nejrozsáhlejší část této kapitoly tvoří jednoznačně podkapitola, která se týká Aspergerova syndromu, jenž se řadí mezi neznámější poruchy autistického spektra. Nejzajímavější částí této podkapitoly je výčet nejtypičtějších zájmů osob s Aspergerovým syndromem a také soupis nejruznějších oblastí, v nichž tyto osoby často vynikají.

2.1 Dětský autismus a autismus v adolescenci a dospělosti

„Stěžejní pro diagnózu je přítomnost plně vyjádřených obtíží a symptomů ve třech vývojových oblastech, v tzv. triádě, kterou tvoří sociální chování a dovednosti, oblast komunikace a stereotypní a/nebo rigidní chování.“²²

Thorová (2006) popisuje dětský autismus jako neznámější a nejvíce diskutovanou poruchou autistického spektra. U dětí se tato porucha může objevovat v různé intenzitě závažnosti, od té nejlehčí až po tu nejvážnější. U této diagnózy se musí objevovat problémy ve všech třech oblastech již zmiňované diagnostické triády a současně s těmito problémy se u dětí mohou objevit také poruchy chování. Mezi nejčastější diagnostická kritéria u dětského autismu patří skutečnost, že tato forma autismu se u dětí nejčastěji projevuje ještě před dosažením třetího roku života. Dále se do diagnostických kritérií řadí například fakt, že děti si i ve starším věku stále hrají s hračkami, se kterými si hrály v dětství a mají zájem o rutinní a stereotypní činnosti (například rády studují tabulky s údaji, které by nikoho jiného běžně nezaujaly nebo si celé hodiny projíždějí jízdni řady). Tyto děti jsou často také fascinovány pohybem, tudíž si dokáží velmi dlouho hrát s netypickými hračkami, které se dají natahovat na klíček nebo v sobě mají jiný podobný mechanismus, který způsobuje jejich pohyb.²³

---

²² THOROVÁ, Kateřina. *Diagnostika v APLA Praha, střední Čechy*, o. s. APLA Praha, 2011.

²³ THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 177. ISBN 80-7367-091-7.

Co se týče autismu v adolescenci a dospělosti, Thorová (2006) své knize několikrát zdůrazňuje skutečnost, že dospělí lidé s autismem jsou v mnoha případech i ohledech odkázáni na jiné osoby, a to po celý svůj život. Tyto osoby jim asistují při běžných i méně obvyklých činnostech a podávají jim v případě potřeby či nutnosti pomocnou ruku. Jen velmi malá část osob s diagnostikovanou těžší formou autismu dokáže žít svůj život zcela samostatně bez pomoci jiných osob, přičemž míru jejich schopnosti fungovat jako samostatná jednotka určuje míra jejich adaptability. Konkrétně v období dospívání se projevy autismu často viditelně zlepšují či zhoršují, a pokud jde o tu méně pozitivní variantu, obvykle to souvisí s pubertou a po nějakém čase se autismu vrací opět jeho původní intenzita. Co se však v období dospívání u některých jedinců objevuje a v jistém ohledu to taktéž souvisí s pubertou, jsou epileptické záchvaty.²⁴

Pokud jde o léčbu konkrétně tohoto typu autismu, uvádí se, že jedincům může pomoci speciální pedagogická péče, při které se využívá metodika kognitivně behaviorální terapie. Bohužel se jedná o jediný způsob pomoci těmto osobám, u kterého byla dokázána jeho úspěšnost. Smyslem tohoto typu pomoci je, že terapeuti k dětem přistupují s individuálním a speciálním přístupem, čímž jim dávají možnost blíže se seznámit se světem a pochopit jeho zákonitosti. V tomto případě existuje naprostá jistota, že u dítěte dojde ke zmírnění problémů. Dítěti pomáhají, mimo terapeutů, také speciální pedagogové, kteří s dětmi nacvičují, jak mají mluvit se svým okolím. Uvádí se, že základními přístupy k lidem s poruchami autistického spektra, jsou vizualizace a strukturalizace.²⁵

V souvislosti s autismem se uvádí, že u osob, kterých se tato problematika týká, se ve velké míře objevují výjimečné schopnosti, které v mnohých případech hraničí s genialitou. Příkladem je Stephen Wiltshire (39 let), který žije v Londýně a ve třech letech mu byl diagnostikován autismus. Neuvěřitelná schopnost tohoto muže spočívá v tom, že dokáže nakreslit celé město, a to včetně neuvěřitelných detailů, jen na základě svých vzpomínek. Vzpomínky si ukládá do paměti během dvacetiminutových letů helikoptérou nad konkrétním městem a toto město poté nakreslí na velkoplošné plátno. Stephen je příkladem uplatňování arteterapie při léčbě lidí s autismem.²⁶

---

²⁴ THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 181 – 182. ISBN 80-7367-091-7.

²⁵ *Dětský autismus*. [online]. © 2011 [cit. 2012-11-05]. Dostupné z <http://www.praha.apla.cz/autismus-2.html>

²⁶ *Artist with autism draws entire cities from memory*. [online]. © 2012 [cit. 2013-02-22]. Dostupné z <http://www.arttherapyblog.com/c/autism/#.usemzjcyuso>

2.2 Atypický autismus

„U této diagnózy nejsou splněna některá diagnostická kritéria pro dětský autismus, obvykle v určité oblasti je jedinec výrazně zdatnější než by odpovídalo této diagnóze či chybí stereotypní a rigidní chování (např. rituály, afektivní reakce na změny).²⁷

U této poruchy autistického spektra Thorová (2006) konstatuje, že se od předchozí formy autismu odlišuje tím, že daná osoba nesplňuje všechny kritéria diagnostiky pro dětský autismus, avšak spousta příznaků a projevů se velmi podobá běžnému autismu a i věhlasným odborníkům někdy činí velké potíže od sebe tyto dvě diagnózy rozeznat. Pro atypický autismus se užívá také jiný název, a sice „nespecifikovaná pervazivní vývojová porucha“ a nejsou u něj přímo určena diagnostická kritéria, tudíž odborníci jej diagnostikují pouze na základě svých poznatků a zkušeností a dalo by se říci i „precedentů“, se kterými se již za dobu své kariéry setkali.²⁸

Z tohoto důvodu se také běžně můžeme setkávat se spoustou lidí s atypickým autismem, kteří o své poruše vůbec netuší a v některých případech bychom to na nich ani nepoznali. Několik věcí však pro tuto poruchu autistického spektra typických je. Osoby s atypickým autismem mají obvykle potíže s navazováním a udržováním mezilidských vztahů a jsou v některých ohledech více citlivé, než ostatní lidé. Poruchy v oblasti sociálních dovedností ovšem nejsou natolik vážné a zřetelné, jako u běžného autismu.²⁹

V České republice se každý rok narodí přibližně 100 – 105 dětí, u kterých je po čase diagnostikován atypický autismus. Tato porucha autistického spektra se projevuje tím, že je v jistém ohledu méně závažná, než typický autismus a vývoj jedinců je narušen v menší míře, což znamená, že u dětí se mohou objevovat běžné zájmy a dokáží, v rámci možností, komunikovat se svým okolím.³⁰

---

²⁷ THOROVÁ, Kateřina. *Diagnostika v APLA Praha, střední Čechy*, o. s. APLA Praha, 2011.

²⁸ THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 182 – 183. ISBN 80-7367-091-7.

²⁹ THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 182 – 183. ISBN 80-7367-091-7.

³⁰ *Atypický autismus*. [online]. © 2011 [cit. 2012-11-05]. Dostupné z <http://www.praha.apla.cz/autismus-2.html>

2.3 Dezintegrační porucha

„Nástup symptomů autismu je pozdní, předchází mu minimálně dva roky zcela normálního vývoje.“³¹ „Syndrom poprvé popsal v roce 1908 speciální pedagog z Vídně Theodore Heller. Publikoval případ šesti dětí, u kterých mezi třetím a čtvrtým rokem došlo k výraznému regresi a nástupu těžké mentální retardace, ačkoli předtím vývoj probíhal zcela uspokojivě. Heller poruchu nazval -dementia infantilis- a později byla známa jako dezintegrativní psychóza.“³²

Thorová (2006) uvádí, že u osob, kterým je diagnostikována dezintegrační porucha, probíhá minimálně první dva roky života normální vývoj a nevykazují žádné viditelné znaky odlišnosti od ostatních dětí. Poté však nastane regres, který se dotýká schopností a dovedností, které tyto osoby do té doby ovládaly. Tato situace nemusí nastat bezprostředně ihned po prvních dvou letech života, může se objevit i později a udává se, že příznaky dezintegrační poruchy přicházejí obvykle mezi druhým a desátým rokem dítěte.³³

Intenzita této poruchy je také velmi subjektivní, je běžné, že se v jednom období velmi zhorší a poté zase na nějakou dobu stagnuje a po čase se může objevit i jisté zlepšení. Pokud jde o samotné projevy dezintegrační poruchy, u dítěte nastanou náhlé a neočekávané problémy v sociálních a komunikačních dovednostech, které jsou typické pro autismus, a s nástupem času se objevují i další projevy autismu. Stav, kdy je u dítěte zaznamenána ztráta těchto dovedností, se říká „autistický regres“, zmiňuje Thorová (2006).³⁴

Co však dezintegrační poruchu odlišuje od typického autismu, je fakt, že první známky autismu se objevují znatelně později, než je tomu u dětského autismu. Opět však může být velmi obtížné zcela odlišit, kdy se jedná o dětský autismus a kdy o dezintegrační poruchu, stejně jako v předchozím uvedeném případě rozlišování dětského a atypického autismu, uvádí Thorová (2006).³⁵

---

³¹ THOROVÁ, Kateřina. *Diagnostika v APLA Praha, střední Čechy*, o. s. APLA Praha, 2011.

³² THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 193 – 194. ISBN 80-7367-091-7.

³³ THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 193 – 196. ISBN 80-7367-091-7.

³⁴ THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 193 – 196. ISBN 80-7367-091-7.

³⁵ THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 193 – 196. ISBN 80-7367-091-7.

2.4 Aspergerův syndrom

„Abyste se stali vynikajícím vědcem nebo skvělým umělcem, musíte mít alespoň nějaké znaky Aspergerova syndromu, které vám umožní odpoutat se od tohoto světa.“³⁶ „Intelekt je v normě, může se pohybovat od pásma podprůměru až po vysoký nadprůměr, výrazné obtíže se vyskytují v oblasti sociálně emočního intelektu. Přes dobré až vynikající vyjadřovací schopnosti jsou sociálně komunikační dovednosti velmi omezené. Objevují se vyhraněné, někdy zvláštní zájmy.“³⁷

Thorová (2006) nastiňuje, že Aspergerův syndrom se projevuje v nejrůznějších podobách a bývá někdy specifikován také jako souhrn projevů sociální dyslexie. Při diagnostice je někde velmi nelehké určit, zda jde v případě jedince skutečně o Aspergerův syndrom, protože jeho projevy mohou být podobné jako projevy jedince, který je jen „neobratný v sociálních vztazích“. Některé zdroje uvádějí, že Aspergerův syndrom není samostatnou kapitolou, ale že je to jeden z projevů lehčího autismu. Aspergerův syndrom se však od autismu výrazně odlišuje, jelikož jedinci, u kterých je diagnostikován, vykazují míru intelektu, u které se hodnotí, že je v normě. Statistiky přesto uvádějí, že spousta dospělých lidí s těžší formou Aspergerova syndromu není schopna samostatně fungovat, není schopna nalézt si zaměstnání, založit si rodinu, a žije stále u rodičů.³⁸

Děti s Aspergerovým syndromem bývají často až geniálně nadané, již od velmi brzkého věku se dokáží naučit samy číst a ve velké většině případů přichází do první třídy s tím, že již několik let dokonale znají písmena, početní operace, společenské hry a dokáží samostatně pracovat s počítačovými technologiemi. Pro Aspergerův syndrom je typické, že děti užívají mluvu a slovní zásobu dospělých, obtížně si nacházejí kamarády, jelikož jim málokdo jejich věku rozumí. Dále se u těchto dětí objevují výrazné problémy s pochopením sociálních situací, nemají dostatek empatie a mají velké potíže porozumět myšlenkám a činům ostatních. Je pro ně velice nesnadné orientovat se v metaforách a ironii. V České republice se každý rok narodí přibližně 200 dětí s Aspergerovým syndromem. V dětství bývají osoby s touto poruchou často hyperaktivní a v dospělosti se může Aspergerův syndrom taktéž pojit s více či méně závažnými depresemi a méněcenností.³⁹

³⁶ THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 185. ISBN 80-7367-091-7.

³⁷ THOROVÁ, Kateřina. *Diagnostika v APLA Praha, střední Čechy*, o. s. APLA Praha, 2011.

³⁸ THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 185 – 186. ISBN 80-7367-091-7.

³⁹ *Aspergerův syndrom*. [online]. © 2011 [cit. 2012-11-05]. Dostupné z <http://www.praha.apla.cz/autismus-2.html>

Thorová (2006) zmiňuje dva typy lidí s Aspergerovým syndromem. První typ je schopný docházet do školy či do zaměstnání, pokud je mu věnován ze strany rodičů, učitelů či zaměstnavatelů individuální přístup a když si najde vhodného partnera a založí si s ním rodinu, nikdo na něm ani nepozná, že má diagnostikovaný Aspergerův syndrom, pouze může někomu připadat zvláštní nebo uzavřený do sebe. Oproti tomu, druhý typ vykazuje problémové chování a jeho školní docházka se neobejde bez pomoci asistenta, dělá mu velký problém nalézt si zaměstnání, stejně tak jako partnera. Co se diagnostiky v sociálním ohledu týče, lidé s Aspergerovým syndromem bývají často samotářští, nemají žádné přátele (ani o ně nemají zájem), straní se ostatních a obrací se na ně, pouze pokud něco nezbytně nutně potřebují.⁴⁰

„Někteří lidé s Aspergerovým syndromem se vůbec nedokáží orientovat podle neverbálních signálů, jako jsou například výrazy tváře či kontext dané situace. Humorně nebo ironicky řečené výroky chápou doslovně, což vede k projevům sociálně mnohdy těžko akceptovatelného chování. Přátelství v pravém smyslu tyto děti navazují jen velmi obtížně, nezřídka o bližší kontakt ani nestojí a dávají přednost hře o samotě. Soutěživost, pravidla her, či dokonce smysl pro fair-play zůstávají pro mnohé děti s Aspergerovým syndromem nepochopitelné. Obtížně chápou potřeby cizích lidí a působí egocentricky. Mají omezenou schopnost vyjádřit své pocity.“⁴¹

Lidé s Aspergerovým syndromem mají také zvláštní typy zájmů a koníčků. Velmi rádi listují encyklopediemi, rádi cestují dopravními prostředky a taktéž mají rádi dopravní značky, mají v oblibě práci na počítači a často hrají hry, zajímají se o vesmír, dokáží podle vlajek poznat mnoho států a také jim nedělá problém zapamatovat si loga oblečení nebo aut a znaky sportovních klubů. Mají rádi čísla, obrovské oblibě se u nich těší kreslení a malování všeho druhu, dokáží si zapamatovat dlouhé dialogy filmových postav a přesně citují například reklamní upoutávky již po prvním poslechu. Tito lidé mají, stejně tak jako lidé s autismem, rádi rutiny a stereotypy a je pro ně velmi obtížné přijímat změny, natož se s nimi vyrovnat. U dospělých osob s autismem se často může objevit výtvarné, literární, matematické nadání a cit pro strategii. Děti s Aspergerovým syndromem mají v mnoha případech natolik rozvinuté řečové nadání, že se již v brzkém věku uchylují k psaní pohádek a povídek a projevuje se zde jejich vynikající spisovatelský talent.⁴²

---

⁴⁰ THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 188. ISBN 80-7367-091-7.

⁴¹ THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 188. ISBN 80-7367-091-7.

⁴² THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 187 – 192. ISBN 80-7367-091-7.

Co se týče zapojení dospělých lidí s Aspergerovým syndromem do společnosti, Thorová (2006) k tomu uvádí, že velmi záleží na tom, v jaké míře se tato porucha u daného člověka vyskytuje. Někteří lidé, kteří vykazují lehčí formu tohoto syndromu, mohou žít zcela normální život, bez výraznějších problémů vystudují vysokou školu, najdou si vhodné zaměstnání, celoživotního partnera, mají děti. Jiní lidé ovšem nejsou schopni žít bez svých rodičů, protože by nebyli s to obstarat si běžné záležitosti spojené s bydlením sami (např. nákup, zaplacení složenek, výběr vhodného zařízení bytu, komunikace se sousedy). Pro tuto druhou skupinu osob s Aspergerovým syndromem, pokud již nemají rodiče nebo pokud se i přes potíže, se kterými se ve svých životech setkávají, chtějí se postavit na vlastní nohy a osamostatnit se, existuje jediná možná a osvědčená varianta, a tou je podporované zaměstnání a chráněné bydlení. V oblasti zaměstnání mají lidé s Aspergerovým syndromem časté potíže s prací v týmu, obtížně přijímají pochvalu i kritiku od nadřízených, mívají problémy s řešením konfliktů, své úkoly obvykle plní pomalejším tempem, ale na druhé straně si vytváří velmi pěkné a příjemné pracovní prostředí, často mají perfektně uklizené pracovní stoly bez jediného smítku prachu, čerstvé květiny ve váze, rovnají si zvýrazňovače podle barev a vše, co se nachází v jejich kancelářích má své místo, které jen velmi zřídka mění své obvyklé postavení.⁴³

2.5 Jiné pervazivní vývojové poruchy

„Je to zastřešující diagnóza pro v několika oblastech do hloubky narušený vývoj dítěte, přičemž nejsou splněna kritéria pro diagnózu poruchy autistického spektra, ačkoliv určité projevy shodné s autismem lze pozorovat.“⁴⁴

Thorová (2006) konstatuje, že v případě jiných pervazivních vývojových poruch je situace opět taková, že kritéria pro jejich diagnostiku nejsou tabulkově přesně vymezena a znovu se zde objevují některé poruchy komunikace a sociální oblasti, avšak ne v takové míře, při které by se dal diagnostikovat typický autismus. Lidé s těmito poruchami jsou často hyperaktivní, zažívají pocity úzkosti a méněcennosti a mohou se u nich objevit poruchy pozornosti. Dále je u těchto poruch typické, že je doprovází poruchy představitivosti, lidé mají omezenou schopnost rozeznávat realitu od fikce, což pro ně může být někdy poněkud nebezpečné.⁴⁵

---

⁴³ THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 193. ISBN 80-7367-091-7.

⁴⁴ THOROVÁ, Kateřina. *Diagnostika v APLA Praha, střední Čechy*, o. s. APLA Praha, 2011.

⁴⁵ THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 204 – 205. ISBN 80-7367-091-7.

2.6 Rettův syndrom

„V určité fázi mohou být projevy shodné s autismem, přidruženy jsou i poruchy v motorickém vývoji, obvyklý je těžší mentální handicap. Tuto poruchu lze na rozdíl od jiných poruch autistického spektra prokázat genetickým vyšetřením.“⁴⁶

„Tato porucha se týká pouze děvčat a její příčina je genetická. Dívky mají jen částečně autistické chování. Výrazný je velmi malý rozsah pozornosti. V oblasti motoriky zaznamenáváme různou míru ztráty úchopových schopností rukou často doprovázenou závažnými poruchami hybnosti. V České republice se ročně narodí 5 – 6 dívek s Rettovým syndromem.“⁴⁷

Thorová (2006) přibližuje, že Rettův syndrom je poruchou autistického spektra, která je často spojena s těžkým postižením neurologického charakteru, které negativně působí na psychické, somatické i motorické funkce. Často se při této poruše objevuje například také epilepsie. Objevitelem tohoto syndromu je rakouský neurolog Andreas Rett, který jeho příznaky a projevy definoval roku 1966. Mezi nejtypičtější příznaky Rettova syndromu se řadí ztráta kognitivních schopností, nedostatky v řízení pohybů a poruchy v oblasti účelných schopností rukou. Co se týče diagnostiky tohoto syndromu, v prvních šesti měsících vývoje dítěte není nic znatelné, dítě vykazuje znaky běžného psychomotorického vývoje. Mezi pátým měsícem věku a čtvrtým rokem věku se však u jedince začínají objevovat zejména problémy s pohyby horních a dolních končetin a také poruchy sociálních dovedností.⁴⁸

Jak již bylo výše uvedeno, tato porucha se týká pouze děvčat, jelikož chlapci, u kterých se vyskytne mutace genu, která Rettův syndrom způsobuje, nejsou s to přežít. Co se týče sociálního chování u dívek s touto poruchou autistického spektra, nejpozději do osmi let věku se u těchto dívek začnou vyskytovat společenské tendence, mezi které se řadí především zájem o ostatní lidi různého věku a komunikaci s nimi. Typické je ovšem velmi těžké vyrovnávání se s kritikou mířenou od těchto osob na vlastní osobu. Dívky s Rettovým syndromem mají též velmi znesnadněnou schopnost vnímat, zpracovávat a vysílat informace. Thorová (2006) uvádí, že je těmto dívkám často nutno několikrát zopakovat obsah nějaké informace, aby jí porozuměly.⁴⁹

---

⁴⁶ THOROVÁ, Kateřina. *Diagnostika v APLA Praha, střední Čechy*, o. s. APLA Praha, 2011.

⁴⁷ *Rettův syndrom*. [online]. © 2011 [cit. 2012-11-05].

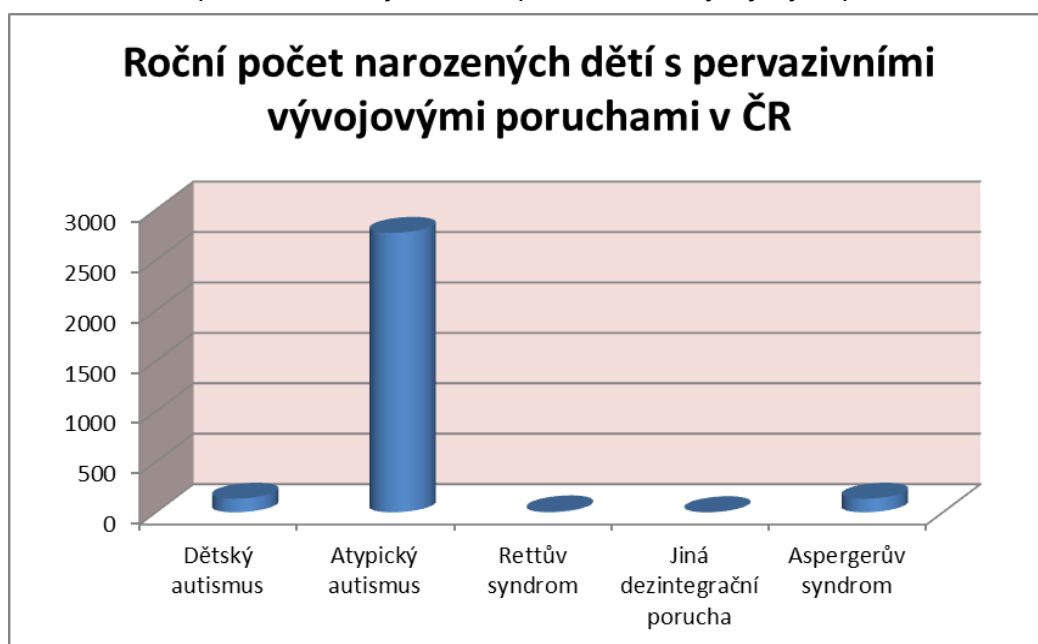
Dostupné z <http://www.praha.apla.cz/autismus-2.html>

⁴⁸ THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 211 – 214. ISBN 80-7367-091-7.

⁴⁹ THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. s. 212 – 221. ISBN 80-7367-091-7.

Graf 2: Roční počet narozených dětí s pervazivními vývojovými poruchami v ČR

Zdroj: THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006.

ISBN 80-7367-091-7.

3 AUTISMUS U DOSPĚLÝCH

Třetí a zároveň poslední kapitola teoretické části sestává ze čtyř samostatných podkapitol, které jsou již přímo zaměřeny na život dospělých lidí s autismem. Jsou zde zachyceny způsoby a metody jejich vzdělávání a následný přechod do zaměstnání. Mimo studijní a profesní život je zde nastíněna také problematika sociálního života těchto osob a soupis nejrůznějších situací, se kterými se tyto osoby potýkají.

3.1 Vzdělávání osob s poruchami autistického spektra

Dospělí lidé s autismem, kteří se chystají do vstupu do pracovního procesu, mají vzdělání nejčastěji učňovské nebo středoškolské, avšak naleznou se i tací, kteří studovali na univerzitě. Tito lidé se při studiu však potýkají s typickými problémy. Například, pokud jsou při studiu ubytováni na koleji, mohou pociťovat úzkost z nového a neznámého prostředí a také z nepřítomnosti členů rodiny. Z tohoto důvodu mohou mít například také potíže se spánkem a též je může provázet strach z neúspěchu. Velmi obtížné pro ně obvykle bývá vydržet po celou dobu studia na škole a plnit své studijní povinnosti, s čímž opět částečně souvisí potíže s přizpůsobením se novému prostředí, přibližuje Patrick (2011). Řešením může být, pokud si lidé s poruchou autistického spektra zvolí střední školu či univerzitu, která se nachází v přijatelné vzdálenosti od jejich bydliště, což jim umožní častý kontakt s rodinou, možnost trávení víkendů v domácím prostředí a s tím spojenou relaxaci a odpočinek.⁵⁰

Patrick (2011) konstatuje, že existuje několik možností, které mohou lidé s autismem využít při studiu ke svému prospěchu. Tito lidé mohou využívat speciálního poradenství, individuálních konzultací s vyučujícími, individuálního studijního plánu, setkávání se studenty s podobnými potřebami, bohaté škály nejrůznějších zájmových aktivit a někde, především v zahraničních zemích, jsou jim dokonce poskytovány speciální služby pro osoby s autismem. Při adaptaci mohou těmto osobám pomoci například samolepicí poznámky, barevné zvýrazňovače, tužky se speciální rukojetí, milimetrový papír, knihy se symboly a obrázky, sedací polštáře nebo upravené židle, špunty do uší, sluchátka, zvukové nahrávky učiva, příruční slovníky nebo moderní interaktivní tabule.⁵¹

---

⁵⁰ PATRICK, Nancy J. *Rozvíjení sociálních dovedností lidí s poruchami autistického spektra*. Praha: Portál, 2011. s. 113 – 117. ISBN 978-80-7367-867-8.

⁵¹ PATRICK, Nancy J. *Rozvíjení sociálních dovedností lidí s poruchami autistického spektra*. Praha: Portál, 2011. s. 116 – 125. ISBN 978-80-7367-867-8.

Nejosvědčenejší metodou učení osob s poruchami autistického spektra je strukturovaná výuka. Schopler a Mesibov (1997) spatřují pod pojmem „strukturovaná výuka“ spojení pravidelnosti, rutiny, časového rozvrhu, individuálního přístupu, fyzické organizace v prostoru a vizuálního strukturování. Strukturovaná výuka je prostředkem k rozvíjení schopností a dovedností a zároveň je to důležitý prvek při usměrňování problémů, které se objevují v chování osob s autismem.⁵²

Schopler a Mesibov (1997) zdůrazňují, že je velmi důležité, aby byl ve třídě, kde se vzdělávají osoby s autismem, správně uspořádán prostor. Třída by měla být viditelně rozdělena tak, aby bylo jasné rozpoznatelné, kde se bude pracovat ve skupině, a kde individuálně (např. počet židlí). Podobně může být vyčleněno, kde bude probíhat učení a kde budou probíhat volnočasové aktivity či nácvik domácích prací. Velmi důležité je udržení pozornosti studentů. Nesmí je rozptylovat zvuk zvenčí a ve třídě by neměly být výrazné dekorace ani barvy, které by mohly snižovat pozornost. Lavice či židle by neměly být umístěny směrem k oknům či zrcadlům, což by rovněž mohlo vést k poklesu koncentrace. Studenti by měli mít ve třídě prostor vyhrazený k odpočinku mezi jednotlivými učitelskými lekcemi či přednáškami. Ve třídě musí být rozpis aktivit v přesném pořadí a čase, ve kterém se budou odehrávat. Tento časový plán zamezí tomu, aby byli studenti nuceni vykonávat neočekávané činnosti, a naopak dopomůže tomu, aby věděli, kdy se mají těšit na své oblíbené aktivity.⁵³

Schopler a Mesibov (1997) uvádějí nejvhodnější metody učení pro osoby s autismem, mezi které řadí instrukce, náповědu, návody a zpevňování. Instrukce musí být srozumitelné, aby bylo studentům jasné, co a jak mají vykonat. Instrukce by měly dodržovat časovou souslednost, jednotlivé kroky by na sebe měly postupně navazovat. Náповěda a návody se využívají, jestliže učitel či lektor chce dovést studenta k úspěšnému splnění úkolu. Užívají se vizuální i verbální náповědy, skládačky nebo barevné kartičky, na kterých je nejdůležitější slovo napsáno velkými písmeny. Pro studenta s autismem je důležitá zpětná vazba, která by ovšem neměla mít pouze formu verbální pochvaly či uznání, ale měla by být přizpůsobena momentální situaci (např. pokud studenta viditelně baví nějaká činnost, měl by v ní být podporován a měla by mu být předkládána k vykonání co nejčastěji) a také by měla být studentovi předložena nějaká hmotná odměna (např. vezme si domů zhotovený výrobek).⁵⁴

---

⁵² SCHOPLER, E. a G. B. MESIBOV. Autistické chování. Praha: Portál, 1997. s. 217 – 220. ISBN 80-7178-133-9.

⁵³ SCHOPLER, E. a G. B. MESIBOV. Autistické chování. Praha: Portál, 1997. s. 218 – 222. ISBN 80-7178-133-9.

⁵⁴ SCHOPLER, E. a G. B. MESIBOV. Autistické chování. Praha: Portál, 1997. s. 227 – 230. ISBN 80-7178-133-9.

3.2 Profesní život osob s poruchami autistického spektra

„Při volbě povolání a volbě vhodného odborného vzdělání lidem s autismem pomohou různé organizace a agentury pro občany s postižením, zprostředkovatelny práce, pracovní úřady, střední školy a univerzity a občanská sdružení. Mnozí dospívající či dospělí s autismem jsou nezaměstnaní nebo pracují na podřadných místech, která neodpovídají jejich schopnostem, na zkrácené úvazky a bývají hůře placeni. Důvody pro takové zařazení jsou individuální. Nejčastěji jsou uváděny nevhodné pracovní návyky, špatné interpersonální chování a malá výkonnost.“⁵⁵

Patrick (2011) definuje nejčastější důvod, proč mívají lidé s autismem problémy v zaměstnání. Za tento důvod považuje skutečnost, že tito lidé jsou velmi upřímní a mají své zavedené zvyky a stereotypy. Přehnaná upřímnost může například zapříčinit, že tito lidé budou v zaměstnání považováni za „práskače“, jelikož nepoznají, které věci si mají ponechat pro sebe a které mohou konzultovat i s vedoucími pracovníky. Jako prevence před tímto problémem může posloužit seznámení se nadřízeného s konkrétní poruchou autistického spektra, která doprovází život onoho zaměstnance. Další problémy se pojí s tím, že osoba s poruchou autistického spektra mívá problémy s navazováním kontaktů, v zaměstnání tedy s kolegy a nadřízenými či podřízenými.⁵⁶

„Přechod ze školy do zaměstnání je obtížný pro většinu mladých lidí, pro lidi s autismem je to vždy období stresu. Jakmile ukončí školní docházku, podpůrný sociální systém se najednou ztrácí a dospívající nebo už dospělý s autismem se nemá kam obrátit. Neexistuje žádný specializovaný podpůrný poradenský systém pro volbu a hledání vhodného zaměstnání. Odhaduje se, že 70 % mladých lidí s postižením je nezaměstnaných. Ačkoli statistika přesně nespecifikuje počet nezaměstnaných mezi lidmi s autismem, výzkum naznačuje, že dokonce mezi nejméně postiženými autisty má práci jen 20 – 25 % lidí.“⁵⁷

---

⁵⁵ PATRICK, Nancy J. *Rozvíjení sociálních dovedností lidí s poruchami autistického spektra*. Praha: Portál, 2011. s. 113 – 122. ISBN 978-80-7367-867-8.

⁵⁶ PATRICK, Nancy J. *Rozvíjení sociálních dovedností lidí s poruchami autistického spektra*. Praha: Portál, 2011. s. 194 – 197. ISBN 978-80-7367-867-8.

⁵⁷ HOWLIN, Patricia. *Autismus u dospívajících a dospělých*. Praha: Portál, 2005. s. 193. ISBN 80-7367-041-0.

Další možné problémy osob s autismem v zaměstnání doplňuje Howlin (2005) a řadí mezi ně především nutkavé chování a nechuť ke změnám, nebezpečí zneužívání nadřízenými, problémy v komunikaci či problémy se samostatnou prací.⁵⁸

„Opatření, která mohou pomoci adaptaci osoby s poruchou autistického spektra v pracovním procesu:

- *podpůrné pomůcky a písemný plán adaptace;*
- *důvěra v mistra nebo školitele, který je přístupný a vstřícný k dotazům, a který může přispět k pracovní pohodě, dodat odvalu a pomoci v oblasti komunikace a sociálních vztahů;*
- *plán řešení případných konfliktů se spolupracovníky;*
- *řada dohodnutých nenápadných signálů, kterými mistrovi, vedoucímu nebo spolupracovníkovi naznačíte, že potřebujete přestávku.“⁵⁹*

Howlin (2005) ovšem zmiňuje jednu zajímavou skutečnost, a to, že zaměstnávání osob s poruchami autistického spektra může být pro zaměstnavatele, který má alespoň částečné ponětí o kvalitách a schopnostech těchto lidí, opravdovou výhodou. Lidé s autismem jsou totiž extrémně pečliví, spolehliví, výkonní a pracují s vysokým nasazením a radostí. K tomu, aby se však mohli v zaměstnání prosadit, je však důležité, aby jim k tomu zaměstnavatel poskytl vhodné podmínky. Lidé s autismem jsou často velmi dobří v práci s čísly a také v činnosti, která se opakuje a je tedy rutinní a nejlépe individuální, i když by jiným mohla přijít nudná. Další výhodou, která doprovází zaměstnávání osob s autismem, je skutečnost, že tito lidé budou naplno pracovat po celou pracovní dobu, jelikož obvykle nevyhledávají společnost ostatních pracovníků, a tudíž si s nimi nebudou polovinu pracovní doby povídat a tím se zdržovat. Lidé s autismem obvykle neporušují pracovní předpisy, a jak již bylo uvedeno, jsou poctiví a pečliví, tudíž se obvykle nestává, že by svého zaměstnavatele „ošidili“ či dokonce okradli. Toto z nich činí opravdu nevídanou pracovní sílu, o kterou by zajisté stál každý zaměstnavatel. Bohužel, jen málo zaměstnavatelů má bližší informace o poruchách autistického spektra a mnozí z nich se na osoby s autismem mylně dívají jen jako na osoby s poruchami chování.⁶⁰

---

⁵⁸ HOWLIN, Patricia. *Autismus u dospívajících a dospělých*. Praha: Portál, 2005. s. 194 – 197. ISBN 80-7367-041-0.

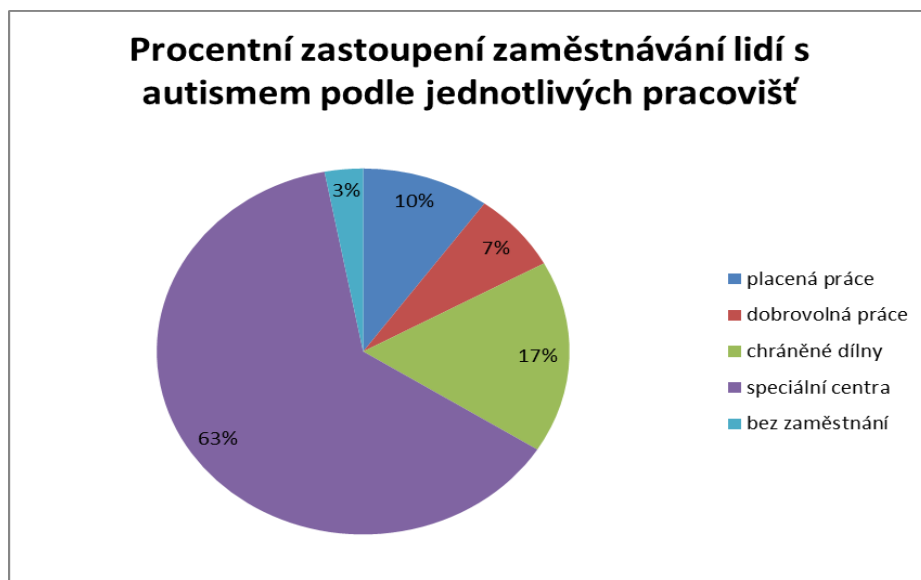
⁵⁹ PATRICK, Nancy J. *Rozvíjení sociálních dovedností lidí s poruchami autistického spektra*. Praha: Portál, 2011. s. 123. ISBN 978-80-7367-867-8.

⁶⁰ HOWLIN, Patricia. *Autismus u dospívajících a dospělých*. Praha: Portál, 2005. s. 198 – 199. ISBN 80-7367-041-0.

Howlin (2005) se zmiňuje o projektech podporovaného zaměstnání pro lidi s poruchami autistického spektra. Tyto projekty poskytují podporu lidem s autismem, kteří mají problém s hledáním či udržením svého pracovního místa. Důležitou součástí těchto projektů jsou asistenti, kteří pomáhají osobám s autismem při vstupu do zaměstnání. Jejich pomoc spočívá například v tom, že nastoupí s osobou s autismem do zaměstnání a starají se o to, aby byly této osobě poskytnuty co nejvhodnější pracovní podmínky a byly zajištěny veškeré její speciální potřeby. Tito asistenti pomáhají osobám s autismem ještě před vstupem do zaměstnání, a to především s jeho hledáním. Většina zaměstnaných osob s autismem pracuje 30 – 40 hodin týdně a mzda některých z nich dokonce přesáhne i minimální mzdu. Oproti tomu, ve Velké Británii je pouze malé procento mladých lidí s autismem zaměstnáno, většina v chráněných dílnách, a žijí v pobytových zařízeních, i přes to, že poměrně velká část z nich má maturitu a někteří dokonce vystudovali univerzitu.⁶¹

„Lidé s autismem nejsou ve skutečnosti méně inteligentní než lidé bez autismu. Mají pouze jiný druh intelligence, která způsobuje, že zpracovávají podněty odlišným způsobem. To je činí problémovou skupinou. Jejich dodržování striktních, přesných pravidel a definic a jejich konkrétní způsob myšlení už více neuspokojují požadavky moderní společnosti.“⁶²

Graf 3: Zaměstnávání lidí s autismem

Zdroj: HOWLIN, Patricia. *Autismus u dospívajících a dospělých*. Praha: Portál, 2005. s. 112.
ISBN 80-7367-041-0.

⁶¹ HOWLIN, Patricia. *Autismus u dospívajících a dospělých*. Praha: Portál, 2005. s. 210 – 215.
ISBN 80-7367-041-0.

⁶² VERMEULEN, Peter. *Autistické myšlení*. Praha: Grada Publishing, 2006. s. 129. ISBN 80-247-1600-3.

3.3 Sociální život osob s poruchami autistického spektra

Sociální život osob s autismem se liší od běžného sociálního života ostatních osob znatelně již od dětství. Děti mají ve většině případů problémy hrát si s ostatními dětmi a často ani nejeví zájem zapojit se do hry. O hře se ovšem tvrdí, že ve velké míře ovlivňuje život budoucího dospělého člověka a měla by jí tedy být věnována dostatečná pozornost. Pravdou je, že děti s autismem si mohou hrát v jistém ohledu podobně jako ostatní děti, ale hra musí mít jasně stanovená pravidla a těmto dětem by měla být věnován individuální přístup, popisují Beyer a Gammeltoft (2006). Pokud si ovšem dítě s autismem začne samo od sebe hrát, nalezne si nějakou zábavnou činnost a přijde na svůj způsob hry, je poté naopak velmi obtížné jej od této činnosti odtrhnout, jelikož je do ní obvykle plně zabráneno a nevnímá, co se děje v jeho okolí.⁶³

Patrick (2011) uvádí, že mnozí lidé s poruchami autistického spektra jeví zájem o schůzky s osobami opačného pohlaví, avšak tyto tendence se u nich objevují o něco později, než u ostatních lidí, což někdy bývá označováno pojmem „prodloužená adolescence“. Lidé s autismem jsou z prvních schůzek stejně nervózní jako ostatní lidé, avšak jejich nervozita bývá ještě umocněna jejich neobratností v sociálních vztazích, což někdy zapříčiňuje, že se tito lidé mohou před osobami druhého pohlaví jevit jiní, než doopravdy jsou. Jejich nervozita může zastínit vlastnosti, které by mohly být pro druhé pohlaví atraktivní. Další překážkou v započetí vztahu bývá neschopnost lidí s autismem rozpoznat neverbální signály vysílané osobou druhého pohlaví, mezi které se řadí úsměv, mrkání nebo pohledy do očí. Tato neschopnost může zapříčinit, že osoba s autismem nerozpozná, že má o ní druhá osoba zájem.⁶⁴

„Ženy s Aspergerovým syndromem jsou v navazování vztahů úspěšnější a mají schůzky častěji než muži, a to ze dvou příčin: zaprvé se v mnoha kulturách očekává, že schůzku iniciuje muž, což vyžaduje značné sebevědomí a ochotu vzít na sebe riziko odmítnutí, a také rozdíl v sociálních nárocích ztěžuje mužům sjednávání schůzek. Zadruhé, k úspěšnému navazování vztahů dochází častěji mezi dvěma partnery s Aspergerovým syndromem než u smíšených párů. Podle statistických dat je žen s tímto syndromem méně než mužů, takže ženy mají větší šanci potkat vhodného partnera.“⁶⁵

⁶³ BEYER, J. a L. GAMMELTOFT. *Autismus a hra*. Praha: Portál, 2006. s. 9 – 15. ISBN 80-7367-157-3.

⁶⁴ PATRICK, Nancy J. *Rozvíjení sociálních dovedností lidí s poruchami autistického spektra*. Praha: Portál, 2011. s. 68 – 69. ISBN 978-80-7367-867-8.

⁶⁵ PATRICK, Nancy J. *Rozvíjení sociálních dovedností lidí s poruchami autistického spektra*. Praha: Portál, 2011. s. 69. ISBN 978-80-7367-867-8.

Patrick (2011) přibližuje, že lidé s poruchami autistického spektra mohou uzavírat manželství a být v něm spokojeni stejně tak jako ostatní lidé. Často se však potýkají s problémy v komunikaci, a také mají potíže rozpoznat přání, myšlenky a potřeby toho druhého. Rozvodovost je u smíšených manželství vysoká, uvádí se, že činí až 80 %. Pomoci mohou předmanželské a manželské poradny.⁶⁶

„Potíže v sociální oblasti mají tendenci přetrvávat v průběhu času, hloubka a šíře sociálních deficitů mají velký vliv na všechny oblasti dospělého života. Přesto, jak postižení dospívají, některé sociální abnormality se stávají méně nápadnými. Dospělý se už tolik nevyhýbá fyzickému či sociálnímu kontaktu, nelibuje si tolik v osamění, aby se věnoval obsedantním aktivitám či rituálům. Nedostatky přetrvávají hlavně v porozumění sociálním pravidlům, ve schopnosti chápat, proč se lidé chovají v určitých situacích určitým způsobem, a v interpretaci i těch nejjednodušších sociálních situací.“⁶⁷

Howlin (2005) zmiňuje, že lidé s autismem mají velké potíže při kontaktu se svými stejně starými vrstevníky a již od dětství vykazují tendence upřednostňovat kontakt s dospělými. Lidé s autismem netuší, jak navázat kontakt. Není obvyklé, aby dítě s autismem ve školce jen tak přišlo za jiným dítětem a začalo si s ním povídat. Snaží se navázat kontakt například tím, že po druhém dítěti hodí nějakou hračku nebo mu tuto hračku naopak vezme a začne si s ní samo hrát. Ostatní děti nechápou, že si tím dítě s autismem snaží získat jejich pozornost a přimět je ke hře a místo toho, aby si s dítětem s autismem začali hrát nebo povídat, utečou nebo začnou plakat. Dítě s autismem nechápe jejich reakci, cítí se odmítnuto a ocitá se v začarovaném kruhu.⁶⁸

Howlin (2005) uvádí způsoby, jak se osoby s autismem mohou naučit kontrolovat či regulovat své sociální chování. Na první místo staví skutečnost, že těmto osobám by mělo být již od malička vštěpováno, co je a není ve společnosti přijatelné a měly by s nimi být nacvičovány základní sociální dovednosti. Dále by se osoby, které žijí s lidmi a autismem, měly snažit tyto lidi naučit částečně porozumět následkům jejich jednání a chování, což jim může velice usnadnit život.⁶⁹

---

⁶⁶ PATRICK, Nancy J. *Rozvíjení sociálních dovedností lidí s poruchami autistického spektra*. Praha: Portál, 2011. s. 73 – 74. ISBN 978-80-7367-867-8.

⁶⁷ HOWLIN, Patricia. *Autismus u dospívajících a dospělých*. Praha: Portál, 2005. s. 71. ISBN 80-7367-041-0.

⁶⁸ HOWLIN, Patricia. *Autismus u dospívajících a dospělých*. Praha: Portál, 2005. s. 73 – 74. ISBN 80-7367-041-0.

⁶⁹ HOWLIN, Patricia. *Autismus u dospívajících a dospělých*. Praha: Portál, 2005. s. 88 – 91. ISBN 80-7367-041-0.

3.4 Problémy, které jsou zmiňovány v souvislosti s autismem

*„Většina lidí se dokáže podělit s ostatními o své fyzické strádání, ale nikdo nepochopí duševní utrpení někoho, kdo trpí poruchou, jako je autismus. Neexistuje žádný lék, žádná operace či injekce, která by lidi s autismem tohoto strádání zbavila nebo jim alespoň trochu ulevila. Autismus poznamená celý váš život, je s vámi v každou minutu a vstupuje i do vašich snů. Lidé s autismem se často bouří, protože frustrace z toho, že nerozumí světu, je tak strašná. Život je boj. Neporozumění věcem, které zdraví lidí považují za triviální, je permanentním zdrojem stresu a úzkosti. A tento děsivý pocit strachu pak vyvolává potřebu uniknout tomuto nesrozumitelnému světu. Vše, co nějakým způsobem sníží zmatek, sníží automaticky i strach a zmírní izolaci a zoufalství postiženého.“*⁷⁰

Autorka se zaměřila na dva konkrétní problémy z mnoha dalších, které zmiňuje Howlin (2005). Prvním problémem je souvislost autismu s některou psychiatrickou diagnózou, která jej doprovází. Existují statistiky, které uvádějí, že vysoké procento dospělých lidí, kterým byl v dětství diagnostikován autismus, trpí současně také schizofrenií. Převážná většina odborníků to ovšem vyvrací a tvrdí, že mezi autismem a schizofrenií není absolutně žádná souvislost, a že lidé, u kterých bylo podezření na schizofrenii, ve skutečnosti trpí bludy, halucinacemi, paranoiou a dalšími nespecifikovanými psychózami. Dalšími psychickými problémy, které se v některých případech mohou vyskytovat současně s autismem, jsou deprese, maniodepresivní porucha, úzkost, obsedantně-kompulzivní porucha, bipolární a afektivní porucha, nebo sebevražedné tendence.⁷¹

Uvádí se několik terapeutických přístupů, které mohou pomoci při diagnóze některé z poruch autistického spektra. Tyto přístupy se užívají mnoho let v praxi, která nejlépe dokazuje jejich účinnost. Mezi ty, které vykazují největší pokroky a pokládají se za nejúčinnější, se řadí behaviorální terapie, kognitivní terapie a videotrénink interakcí. Cílem behaviorální terapie je změna chování, oproti tomu, cílem kognitivní terapie je změna způsobu myšlení. Užívá se také kombinace obou výše zmíněných typů terapií, tedy kognitivně-behaviorální terapie, jejímž cílem je řešení momentálních problémů.⁷²

---

⁷⁰ HOWLIN, Patricia. *Autismus u dospívajících a dospělých*. Praha: Portál, 2005. s. 219 – 220. ISBN 80-7367-041-0.

⁷¹ HOWLIN, Patricia. *Autismus u dospívajících a dospělých*. Praha: Portál, 2005. s. 221 – 225. ISBN 80-7367-041-0.

⁷² *Terapeutické přístupy*. [online]. © 2011 [cit. 2012-11-20]. Dostupné z http://jc.apla.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=451&Itemid=120

Druhým problémem, o kterém se rozhodla autorka zmínit, je otázka, zda existuje nějaký vztah či dokonce souvislosti autismu s kriminalitou. Howlin (2005) uvádí, že tuto skutečnost nelze prokázat, avšak čas od času se v médiích objeví nějaký případ, který může vést laickou veřejnost k tomu, že lidé s poruchami autistického spektra častěji páchají trestnou činností. Tyto případy se nejčastěji týkají napadení, sexuálního násilí, vloupání, krádeží, žhářství a mnohé z nich jsou velmi neobvyklé a často souvisí s nutkáním a obsesí, avšak nelze je přímo spojovat s autismem, protože se jich dopouštějí i ostatní lidé, jimž autismus diagnostikován nebyl.⁷³

„Důležitým faktorem při násilných činech lidí s autismem a Aspergerovým syndromem je nedostatek empatie. Mezi další závažné příčiny patří nedostatek sociálního porozumění, intenzivní nutkání k uskutečnění vlastních specifických zájmů, neschopnost posoudit dopad svého chování na sebe i na ostatní. Příležitostně mohou být trestné činy páčány i nedobrovolně na popud někoho jiného. Často se na trestném činu podílí několik z uvedených faktorů, jen zřídka je čin spáchán úmyslně se záměrem někoho ranit nebo mu ublížit.“⁷⁴

Gillberg a Peeters (2003) nastiňují několik pravidel, kterými by se měli lidé s poruchami autistického spektra ve svých životech řídit, aby byli co nejšťastnější a měli co nejméně problémů a starostí:

- naučit se jisté předvídatelnosti a nebrat vše jako náhodu;
- naučit se vyjadřovat a osvojit si schopnost komunikace;
- naučit se o sebe postarat, což souvisí se schopností sám se obléci a svléci, vykonávat osobní hygienu, umět si připravit jídlo, ovládat jednoduché domácí práce, vytvořit si finanční rozpočet na delší dobu;
- naučit se zacházet se svým časem a rozvrhnout si jej na pracovní a mimopracovní část, osvojit si základní pracovní návyky a chování;
- naučit se najít si aktivity ve volném čase, efektivně jej trávit a schopnost si tento čas zorganizovat vhodnými aktivitami;
- naučit se žít mezi ostatními lidmi, těšit se z jejich společnosti a společně vykonávaných aktivit.“⁷⁵

---

⁷³ HOWLIN, Patricia. *Autismus u dospívajících a dospělých*. Praha: Portál, 2005. s. 237 – 239. ISBN 80-7367-041-0.

⁷⁴ HOWLIN, Patricia. *Autismus u dospívajících a dospělých*. Praha: Portál, 2005. s. 239 – 240. ISBN 80-7367-041-0.

⁷⁵ GILLBERG, CH. a T. PEETERS. *Autismus – zdravotní a výchovné aspekty*. Praha: Portál, 2003. s. 87. ISBN 80-7178-856-2.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Praktickou část tvoří rozsáhlé dotazníkové šetření, které bylo vyhodnoceno za pomoci přehledných tabulek a grafů a zkoumal se v něm postoj veřejnosti k dospělým osobám s autismem. Na počátku výzkumu si autorka stanovila tři hypotézy. První z nich se týkala povědomí veřejnosti o autismu obecně, druhá zahrnovala povědomí veřejnosti o autismu konkrétně u dospělých osob s autismem a třetí se zabývala přístupem veřejnosti k dospělým osobám s autismem v oblasti jejich studijního a profesního života.

4.1 Vymezení výzkumného cíle

Cílem výzkumu je shrnutí názoru a postoje veřejnosti na život dospělých lidí s autismem. Výzkum byl proveden formou dotazníkového šetření, přičemž dotazníky byly předloženy 140 osobám různého věku a pohlaví. U těchto osob bylo zkoumáno, jaké znalosti vykazují o poruchách autistického spektra, jaký postoj mají k lidem, kterých se tyto poruchy týkají, zda znají někoho s poruchou autistického spektra a zda zastávají názor, že tito lidé mají rovnocennou či alespoň obdobnou šanci uplatnit se v pracovním a společenském životě, jako ostatní lidé.

4.2 Hypotézy a výzkumné otázky

Hypotézy:

- 1) Obecná povědomost veřejnosti o autismu je vyšší než 70 %.
- 2) Povědomost veřejnosti o autismu u dospělých je nižší než 30%.
- 3) Veřejnost k dospělým lidem s autismem přistupuje s převážně pozitivním přístupem a bez předsudků v oblasti jejich studijního a profesního života.

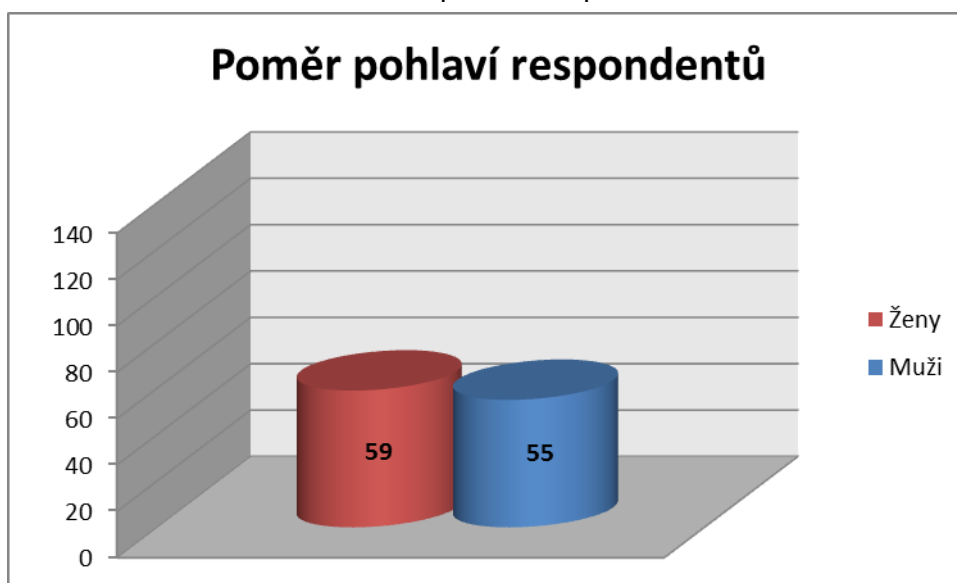
Výzkumné otázky:

- 1) Jaké má veřejnost povědomí o autismu?
- 2) Může informovanost veřejnosti o autismu u dospělých zvýšit prezentace této problematiky v mediálním prostředí?
- 3) Jak přistupuje veřejnost k dospělým lidem s autismem v oblasti jejich vzdělávání a zaměstnání?

4.3 Výzkumný vzorek (subjekt výzkumu)

Dotazníky byly předloženy celkem 140 respondentům různého věku v několika městech Ústeckého kraje. Z těchto respondentů bylo 70 osob ženského a 70 osob mužského pohlaví. Respondenti byli seznámeni s informací, že vyplnění dotazníku je zcela anonymní, jejich jména nebudou nikde zveřejněna, a že uvedené názory nebudou spojovány s jejich osobami. Dále bylo respondentům sděleno, že informace, které uvedli, budou sloužit pouze pro potřeby této bakalářské práce. Při předkládání dotazníků respondentům byly využity dvě formy, první formou bylo přímé předložení dotazníků respondentům k vyplnění „v terénu“ (celkem bylo takto předloženo přesně 40 dotazníků, jejichž počet si autorka k této formě dotazování cíleně připravila) a druhou formou bylo rozesílání dotazníků e-mailem (celkem bylo takto předloženo 100 dotazníků). Co se týče zdrojů e-mailových adres, autorka je získala od svých známých a bývalých spolužáků z vyšší odborné školy a také znovu oslovila kontakty, kterým již v minulosti jednou zasílala dotazníky, které použila do své ročníkové práce na vyšší odborné škole. Ze 140 rozdaných dotazníků se jich vrátilo zpět celkem 114, z toho 59 od žen a 55 od mužů. Dotazníky, které byly autorkou předloženy respondentům v „terénu“, se logicky vrátily všechny (40 dotazníků), jejich návratnost tedy činí 100 %. Z dotazníků, které byly rozeslány e-mailem (100 dotazníků), se zpět vrátilo 74, jejich návratnost činí 74 %. Celková návratnost dotazníků tedy činí 81,4 %. Tuto návratnost autorka považuje za úspěšnou. Poměr pohlaví respondentů je znázorněn v následujícím grafu.

Graf 4: Poměr pohlaví respondentů

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

4.4 Výzkumná metodika

Výzkum byl proveden prostřednictvím kvantitativní metody dotazníkového šetření. Dotazník je vlastní konstrukcí autorky, přičemž dotazníkové šetření sestává celkem z patnácti otázek, z nichž je třináct položeno uzavřenou formou a dvě formou otevřenou. Při vyhodnocování výzkumu byl brán ohled pouze na pohlaví respondentů, nikoliv na jejich věk, vzdělání či povolání. K analýze výsledků výzkumu autorka použila program Microsoft Office Excel 2010 a na základě takto získaných hodnot byly vytvořeny již zmiňované tabulky a grafy.

4.5 Průběh a organizace výzkumu

Výzkum byl uskutečněn od listopadu 2012 do ledna 2013. V jeho první fázi byly dotazníky předloženy respondentům, což bylo učiněno ve dvou formách. První formou bylo přímé předložení dotazníků v „terénu“ autorkou respondentům k vyplnění. Výzkum v terénu byl proveden v lednu 2013 v následujících statutárních městech v Ústeckém kraji: Chomutov, Most a Ústí nad Labem. Druhou formou bylo hromadné rozeslání dotazníků respondentům na jejich soukromé e-mailové adresy. Dotazníky byly rozesílány po celou dobu výzkumného šetření, tedy od konce listopadu 2012 až do počátku ledna 2013. Ve druhé fázi byly získané údaje vyhodnoceny prostřednictvím tabulek a názorných grafů.

4.6 Popis dat terénního šetření

Otázka č. 1

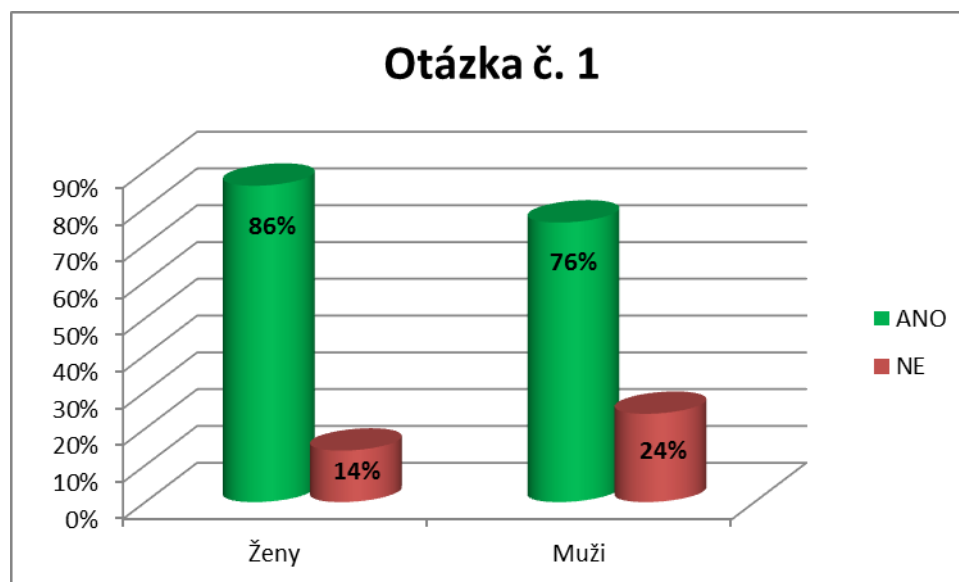
Setkal/a jste se již někdy s pojmem autismus?

Tabulka 1: Vyhodnocení otázky č. 1

Odpověď	Ženy		Muži	
	počet odpovědí	vyhodnocení v %	počet odpovědí	vyhodnocení v %
ANO	51	86 %	42	76 %
NE	8	14 %	13	24 %

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Graf 5: Vyhodnocení otázky č. 1

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Celkem 51 z 59 dotázaných žen (tj. 86 %) a 42 z 55 dotázaných mužů (tj. 76 %) na tuto otázku odpovědělo pozitivně, což znamená, že se již někdy setkali s pojmem autismus. Tato skutečnost tedy dokazuje, že tento pojem není veřejnosti zcela neznámý. Tuto otázku rozšiřuje otázka následující, která se zaměřuje na to, které poruchy autistického spektra jsou veřejnosti nejznámější, a tudíž o nich lidé mají nejobsáhlejší znalosti.

Otázka č. 2

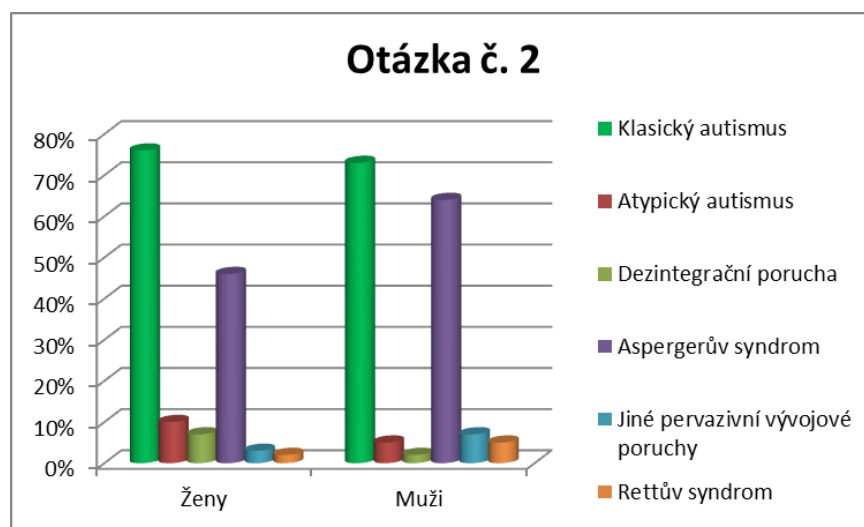
O kterých z těchto poruch autistického spektra jste již slyšel/a?

Tabulka 2: Vyhodnocení otázky č. 2

Odpověď	Ženy		Muži	
	počet odpovědí	vyhodnocení v %	počet odpovědí	vyhodnocení v %
Klasický autismus	45	76 %	40	73 %
Atypický autismus	6	10 %	3	5 %
Dezintegrační porucha	4	7 %	1	2 %
Aspergerův syndrom	27	46 %	35	64 %
Jiné pervazivní vývojové poruchy	2	3 %	4	7 %
Rettův syndrom	1	2 %	3	5 %

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Graf 6: Vyhodnocení otázky č. 2

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Nejvíce odpovědí bylo zaznamenáno u pojmu „klasický autismus“. Celkem 45 z 59 (tj. 76 %) dotázaných žen a 40 z 55 (tj. 73 %) dotázaných mužů zná tento pojem. Druhý nejvyšší počet odpovědí byl zaznamenán u pojmu „Aspergerův syndrom“. O tomto pojmu slyšelo celkem 27 z 59 (tj. 46 %) dotázaných žen a 35 z 55 (tj. 64 %) dotázaných mužů.

Otázka č. 3

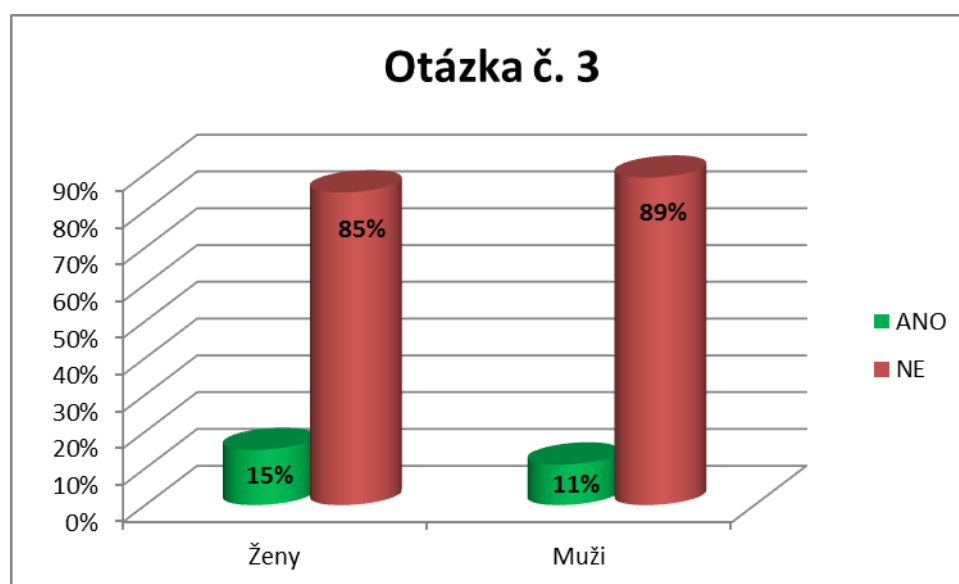
Máte osobní zkušenost s člověkem s autismem?

Tabulka 3: Vyhodnocení otázky č. 3

Odpověď	Ženy		Muži	
	počet odpovědí	vyhodnocení v %	počet odpovědí	vyhodnocení v %
ANO	9	15 %	6	11 %
NE	50	85 %	49	89 %

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Graf 7: Vyhodnocení otázky č. 3

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Celkem 9 z 59 (tj. 15 %) dotázaných žen a 6 z 55 (tj. 11 %) dotázaných mužů na tuto otázku zvolilo pozitivní odpověď, což dokládá, že mají osobní zkušenost s autismem, a tudíž se již někdy setkali s někým, koho se osobně týká tato problematika a mohou se na ní dívat svým vlastním, nikým neovlivněným pohledem. Oproti tomu, 50 z 59 (tj. 85 %) dotázaných žen a 49 z 55 (tj. 89 %) dotázaných mužů tuto zkušenost nemá a z tohoto důvodu na zbytek otázek v dotazníku odpovídal především na základě obecných či zprostředkovaných informací o autismu. Na to, kde respondenti nejčastěji získávají informace o autismu, se zaměřuje následující otázka.

Otázka č. 4

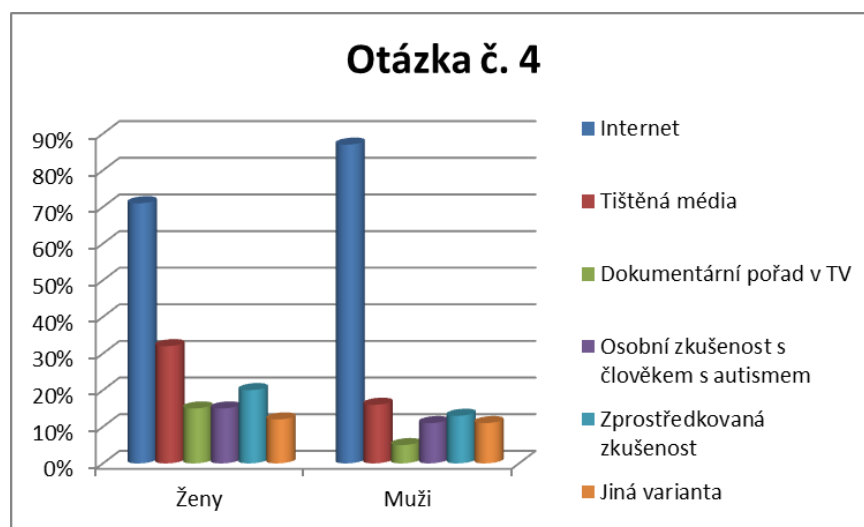
Jakou cestou jste získal/a základní informace a povědomí o autismu?

Tabulka 4: Vyhodnocení otázky č. 4

Odpověď	Ženy		Muži	
	počet odpovědí	vyhodnocení v %	počet odpovědí	vyhodnocení v %
Internet	42	71 %	48	87 %
Tištěná média	19	32 %	9	16 %
Dokumentární pořad v TV	9	15 %	3	5 %
Osobní zkušenost s člověkem s autismem	9	15 %	6	11 %
Zprostředkovaná zkušenost	12	20 %	7	13 %
Jiná varianta	7	12 %	6	11 %

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Graf 8: Vyhodnocení otázky č. 4

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Nejvíce odpovědí bylo zaznamenáno u možnosti „internet“. Celkem 42 z 59 (tj. 71 %) dotázaných žen a 48 z 55 (tj. 87 %) dotázaných mužů získává informace o autismu touto cestou. Druhý nejvyšší počet odpovědí byl zaznamenán u možnosti „tištěná média“. Tímto způsobem získává informace o autismu celkem 19 z 59 (tj. 32 %) dotázaných žen a 9 z 55 (tj. 16 %) dotázaných mužů.

Otázka č. 5

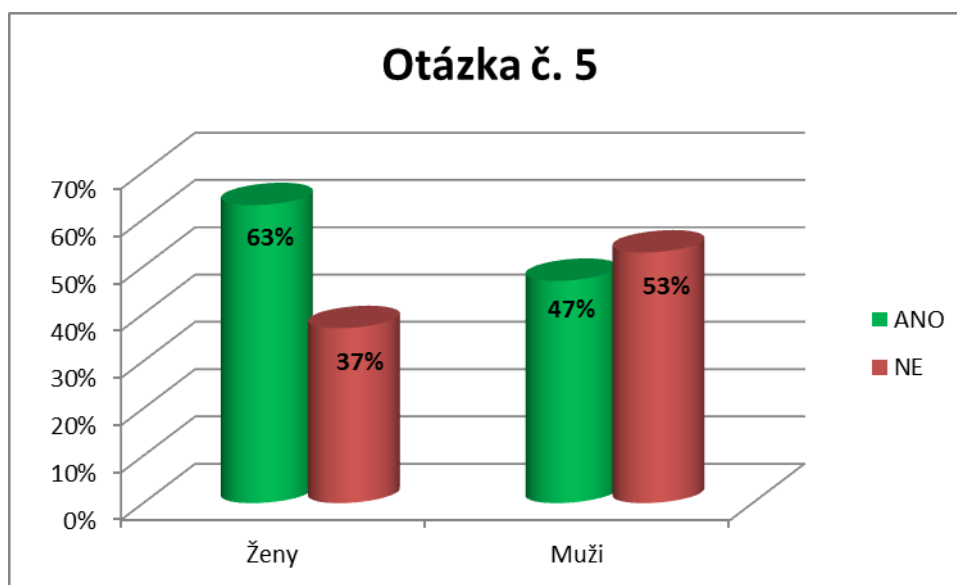
Domníváte se, že člověk s autismem může žít samostatným plnohodnotným životem?

Tabulka 5: Vyhodnocení otázky č. 5

Odpověď	Ženy		Muži	
	počet odpovědí	vyhodnocení v %	počet odpovědí	vyhodnocení v %
ANO	37	63 %	26	47 %
NE	22	37 %	29	53 %

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Graf 9: Vyhodnocení otázky č. 5

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Celkem 37 z 59 (tj. 63 %) dotázaných žen a 26 z 55 (tj. 47 %) dotázaných mužů zvolilo pozitivní odpověď, tudíž se domnívají, že člověk s autismem může žít samostatným plnohodnotným životem, což dokládá, že respondenti se na problematiku autismu dívají v převážně pozitivním světle. Oproti tomu, 22 z 59 (tj. 37 %) dotázaných žen a 29 z 55 (tj. 53 %) dotázaných mužů s tímto tvrzením nesouhlasí a odpověděli na tuto otázku negativně. Dalo by se říci, že obě dvě skupiny respondentů mají svým způsobem pravdu, jelikož míra samostatnosti lidí s autismem se odvíjí od hloubky jejich diagnózy, tudíž někteří z nich žijí se v běžném světě mezi ostatními lidmi se svými rodinami a jiní naopak prožijí celý svůj život v ústavu bez šance jej někdy opustit a moci se zapojit do společnosti a světa „za zdí“.

Otázka č. 6

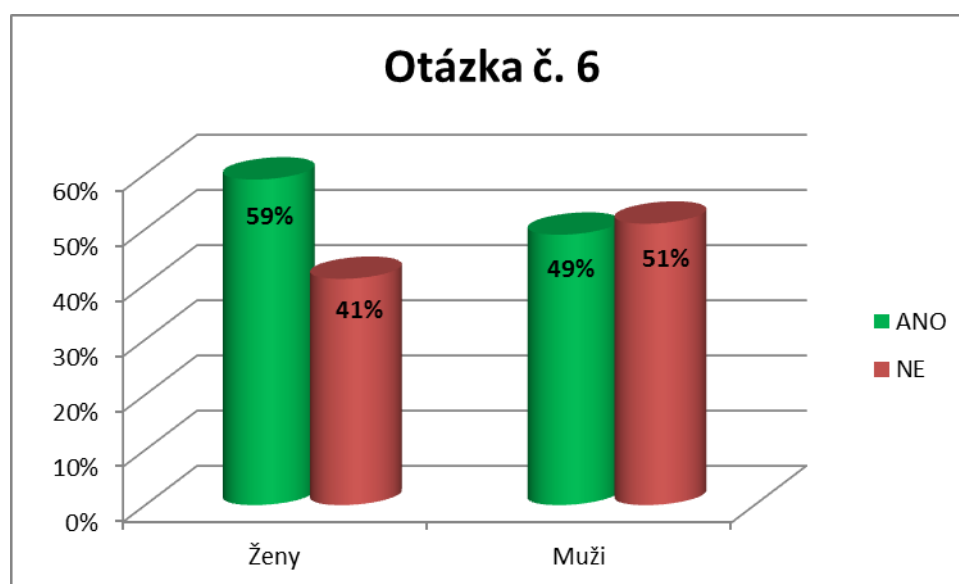
Zastáváte názor, že člověk s autismem může být výkonným pracovníkem?

Tabulka 6: Vyhodnocení otázky č. 6

Odpověď	Ženy		Muži	
	počet odpovědí	vyhodnocení v %	počet odpovědí	vyhodnocení v %
ANO	35	59 %	27	49 %
NE	24	41 %	28	51 %

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Graf 10: Vyhodnocení otázky č. 6

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Celkem 35 z 59 (tj. 59 %) dotázaných žen a 27 z 55 (tj. 49 %) dotázaných mužů na tuto otázku zvolilo pozitivní odpověď, tudíž se domnívají, že lidé s autismem mohou, navzdory své diagnóze, být v zaměstnání velice výkonnými pracovníky. Teoretická část této práce uvádí, že tito lidé jsou velice kvalitními pracovníky s výjimečnými schopnostmi. Jejich silnými stránkami jsou spolehlivost, pečlivost, výkonnost, vysoké pracovní nasazení a radost. Oproti tomu, 24 z 59 (tj. 41 %) dotázaných žen a 28 z 55 (tj. 51 %) dotázaných mužů má na tuto problematiku opačný názor a zvolilo negativní odpověď.

Otázka č. 7

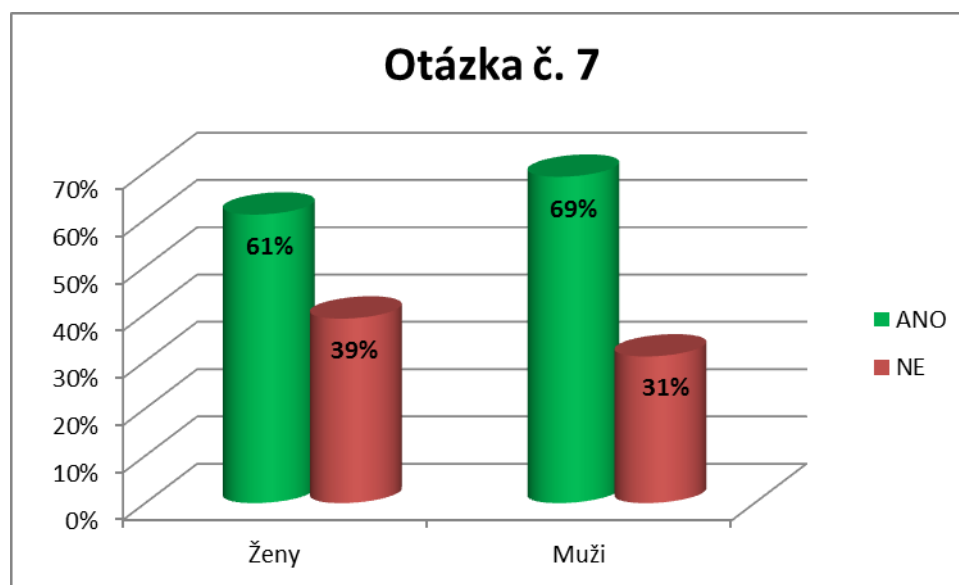
Zastáváte názor, že lidé s autismem by měli být integrováni do běžných škol?

Tabulka 7: Vyhodnocení otázky č. 7

Odpověď	Ženy		Muži	
	počet odpovědí	vyhodnocení v %	počet odpovědí	vyhodnocení v %
ANO	36	61 %	38	69 %
NE	23	39 %	17	31 %

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Graf 11: Vyhodnocení otázky č. 7

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Celkem 36 z 59 (tj. 61 %) dotázaných žen a 38 z 55 (tj. 69 %) dotázaných mužů na tuto otázku odpovědělo pozitivně, což znamená, že souhlasí s tím, že by měli být lidé s autismem integrováni do běžných škol a neměli by být tedy od ostatních lidí segregováni. Cílem integrace je zapojit osoby s autismem do hlavního vzdělávacího proudu a neoddělovat je při vzdělávání od ostatních lidí. Oproti tomu, 23 z 59 (tj. 39 %) dotázaných žen a 17 z 55 (tj. 31 %) dotázaných mužů zvolilo negativní odpověď a s integrací nesouhlasí.

Otázka č. 8

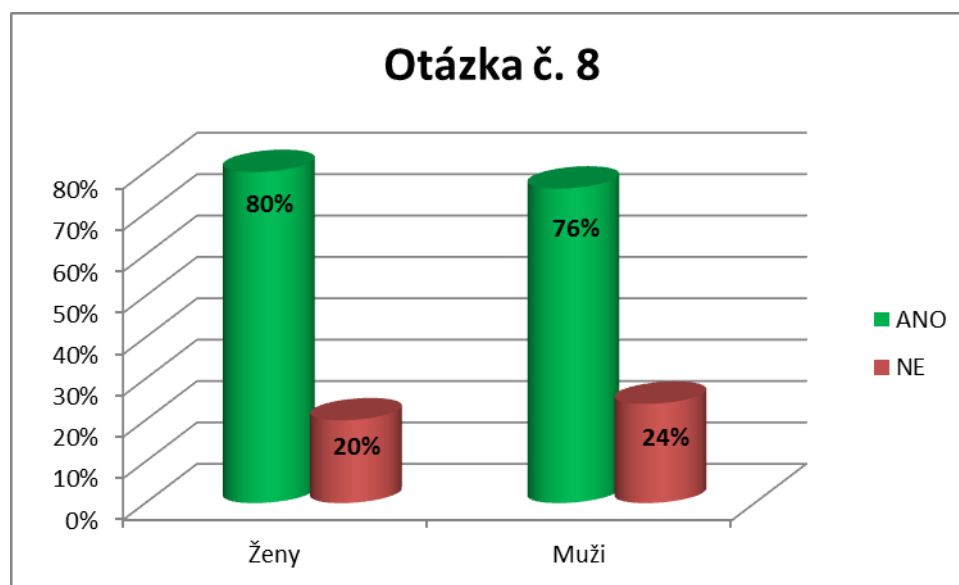
Myslíte si, že by měli mít lidé s autismem rovné šance na vzdělání či zaměstnání?

Tabulka 8: Vyhodnocení otázky č. 8

Odpověď	Ženy		Muži	
	počet odpovědí	vyhodnocení v %	počet odpovědí	vyhodnocení v %
ANO	47	80 %	42	76 %
NE	12	20 %	13	24 %

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Graf 12: Vyhodnocení otázky č. 8

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Celkem 47 z 59 (tj. 80 %) dotázaných žen a 42 z 55 (tj. 76 %) dotázaných mužů zvolilo pozitivní odpověď a tudíž si myslí, že by lidé s autismem měli mít rovné šance na vzdělání a zaměstnání a neměli by tedy být při vstupu do studijního a profesního světa diskriminováni. Oproti tomu, celkem 12 z 59 (tj. 20 %) dotázaných žen a 13 z 55 (tj. 24 %) dotázaných mužů zvolilo odpověď negativní. Tato otázka souvisí s otázkou předchozí, která se zabývala integrací lidí s autismem do běžných škol a jelikož na obě tyto otázky převážná většina respondentů odpověděla pozitivně, lze s jistotou tvrdit, že veřejnost se nebrání přijetí osob s autismem mezi sebe a v těchto oblastech vůči nim nemá předsudky.

Otázka č. 9

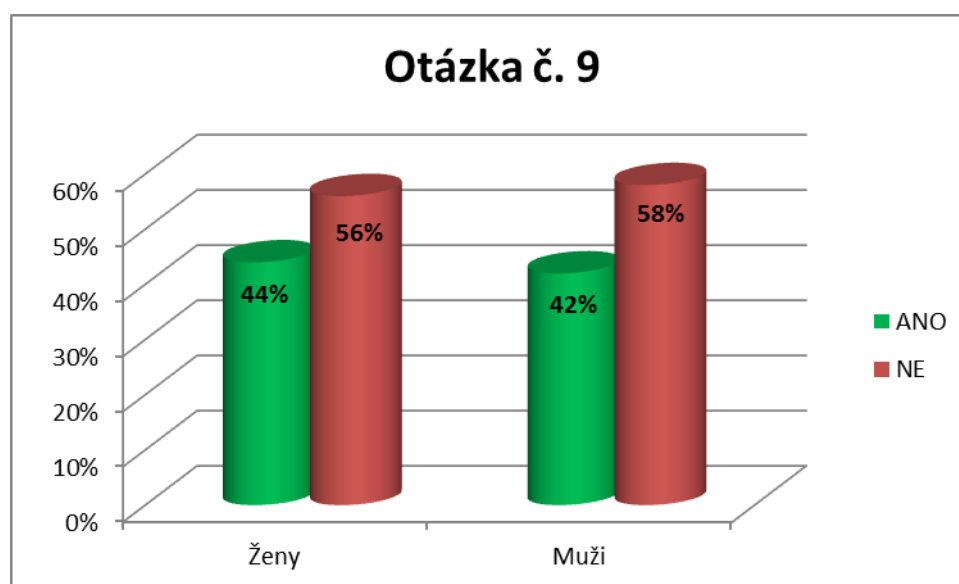
Myslíte si, že dospělí lidé s autismem mohou mít úspěšné a šťastné manželství?

Tabulka 9: Vyhodnocení otázky č. 9

Odpověď	Ženy		Muži	
	počet odpovědí	vyhodnocení v %	počet odpovědí	vyhodnocení v %
ANO	26	44 %	23	42 %
NE	33	56 %	32	58 %

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Graf 13: Vyhodnocení otázky č. 9

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Celkem 33 z 59 (tj. 56 %) dotázaných žen a 32 z 55 (tj. 58 %) dotázaných mužů na tuto otázku zvolilo negativní odpověď, což znamená, že se domnívají, že lidé s autismem nemohou mít šťastné a úspěšné manželství. Bylo to zapříčiněno nejspíše tím, že je v médiích i literatuře často demonstrováno, že lidé s autismem nejsou úspěšní ve vztazích a i teoretická část této práce dokládá, že je rozvodovost u smíšených manželství, ve kterých se vyskytuje alespoň jeden člověk s diagnózou autismu, velmi vysoká (uvádí se, že činí až 80 %). Lidem s autismem v manželství zajisté mohou pomoci manželské či předmanželské poradny. Pozitivně na tuto otázku odpovědělo 26 z 59 (tj. 44 %) dotázaných žen a 23 z 55 (tj. 42 %) dotázaných mužů.

Otázka č. 10

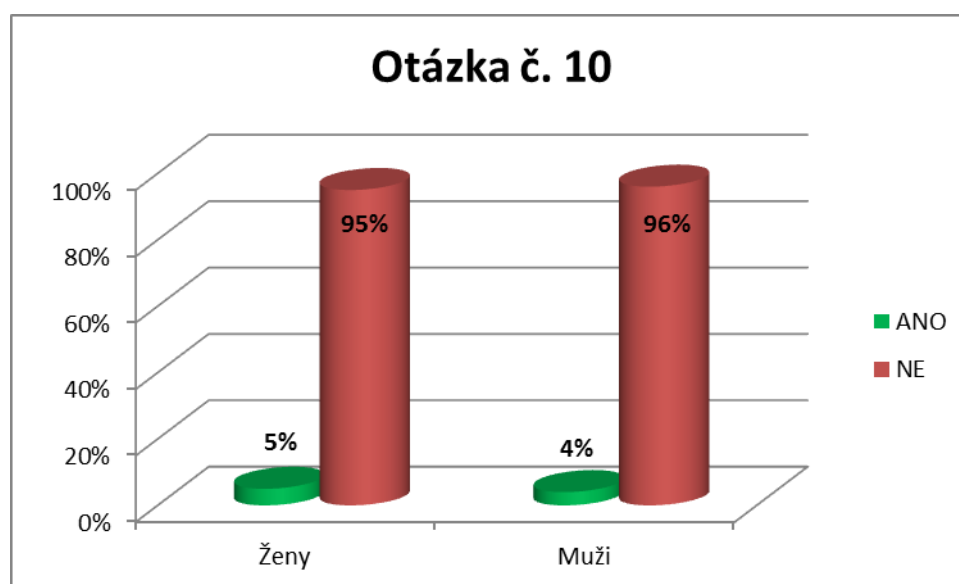
Znáte nějaké instituce, které poskytují pomoc dospělým osobám s autismem?

Tabulka 10: Vyhodnocení otázky č. 10

Odpověď	Ženy		Muži	
	počet odpovědí	vyhodnocení v %	počet odpovědí	vyhodnocení v %
ANO	3	5 %	2	4 %
NE	56	95 %	53	96 %

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Graf 14: Vyhodnocení otázky č. 10

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Vyhodnocení této otázky přineslo naprosto jednoznačnou odpověď, jelikož téměř všichni dotázaní respondenti zaškrtnuli ve svých dotaznících negativní odpověď. Konkrétně 56 z 59 (tj. 95 %) dotázaných žen a 53 z 55 (tj. 96 %) dotázaných mužů nezná žádnou instituci, která poskytuje pomoc dospělým osobám s autismem. Toto je velmi smutné zjištění a jen to potvrzuje skutečnost, že má veřejnost akutní nedostatek informací o problematice autismu u dospělých a pokud by se například respondenti dostali do situace, kdy by měli člověka s autismem nebo jeho rodinné příslušníky odkázat na pomoc nějaké instituce, absolutně by si s tím nevěděli rady. Pouze 3 z 59 (tj. 5 %) dotázaných žen a 2 z 55 (tj. 4 %) dotázaných mužů zná alespoň jednu instituci, která poskytuje pomoc dospělým lidem s autismem.

Otázka č. 11

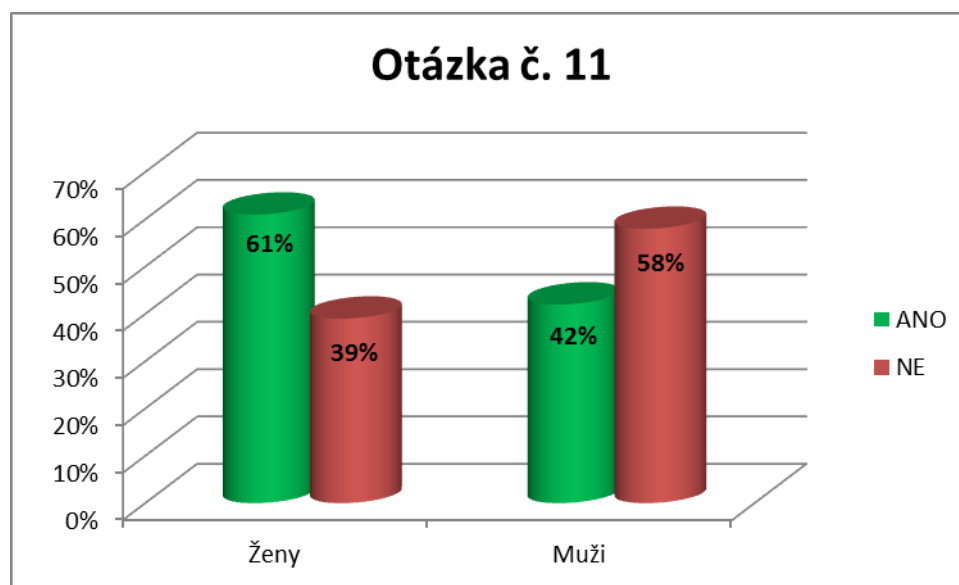
Cítí/a byste obavy, pokud by vaše dítě mělo docházet do třídy s dítětem s autismem?

Tabulka 11: Vyhodnocení otázky č. 11

Odpověď	Ženy		Muži	
	počet odpovědí	vyhodnocení v %	počet odpovědí	vyhodnocení v %
ANO	36	61 %	23	42 %
NE	23	39 %	32	58 %

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Graf 15: Vyhodnocení otázky č. 11

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Celkem 36 z 59 (tj. 61 %) dotázaných žen a 23 z 55 (tj. 42 %) dotázaných mužů ve svých dotaznících zaškrtnulo pozitivní odpověď, což znamená, že pokud by se respondenti dostali do situace, kdy by měli své dítě posílat do jedné třídy společně s dítětem s autismem, cílili by z této skutečnosti obavy. Oproti tomu, 23 z 59 (tj. 39 %) dotázaných žen a 32 z 55 (tj. 58 %) dotázaných mužů zvolilo negativní odpověď, čímž tito lidé dali najevo, že by neměli strach z toho, kdyby mělo jejich dítě při vzdělávání sdílet společný prostor s dítětem s autismem. Z vyhodnocení této otázky však vyplynulo, že jsou zde rozdíly mezi ženskými a mužskými respondenty. Zatímco ženy volily převážně pozitivní odpověď, většina mužů se rozhodla pro odpověď negativní.

Otázka č. 12

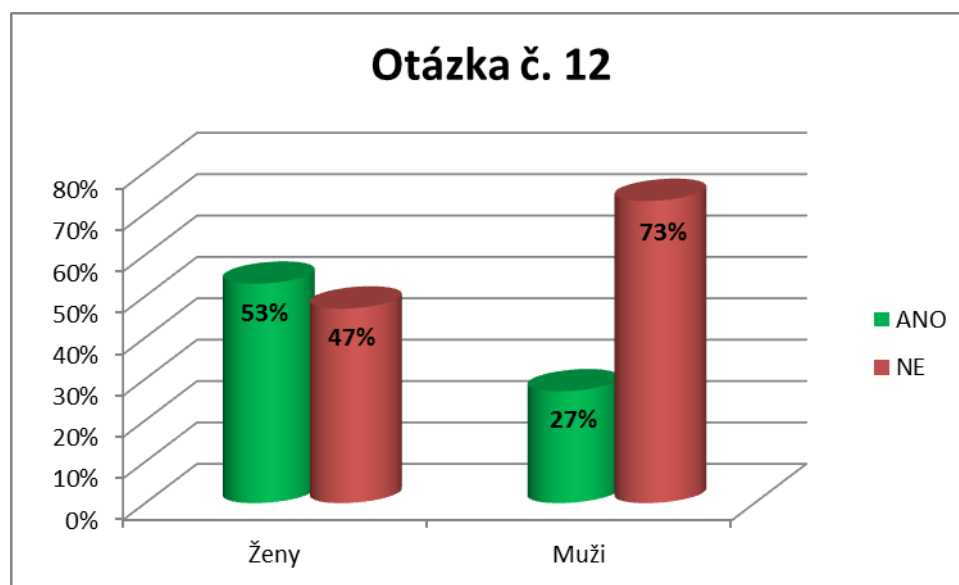
Cítil/a byste obavy, pokud by váš zaměstnavatel přijal zaměstnance s autismem?

Tabulka 12: Vyhodnocení otázky č. 12

Odpověď	Ženy		Muži	
	počet odpovědí	vyhodnocení v %	počet odpovědí	vyhodnocení v %
ANO	31	53 %	15	27 %
NE	28	47 %	40	73 %

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Graf 16: Vyhodnocení otázky č. 12

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Celkem 28 z 59 (tj. 47 %) dotázaných žen a 40 z 55 (tj. 73 %) dotázaných mužů zvolilo negativní odpověď, což dokládá, že většina respondentů by nepocítovala žádné obavy, pokud by měla v zaměstnání spolupracovat s člověkem s autismem, pokud by jej zaměstnavatel přijal. Oproti tomu, celkem 31 z 59 (tj. 53 %) dotázaných žen a 15 z 55 (tj. 27 %) dotázaných mužů na tuto otázku odpovědělo v pozitivním smyslu, což dokládá, že by jim tato skutečnost lehké obavy či nejistotu přinesla.

Otázka č. 13

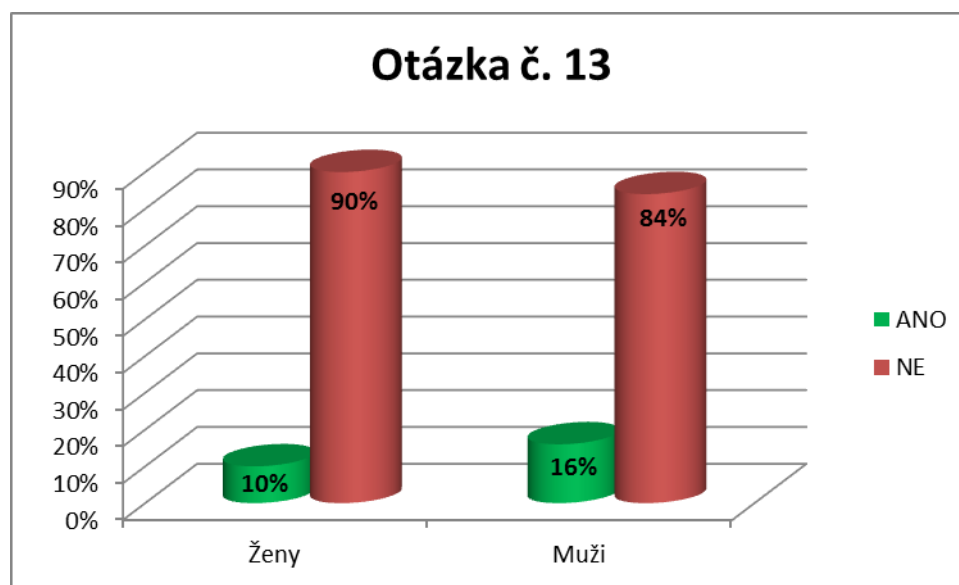
Myslíte si, že má veřejnost dostatek informací o dospělých lidech s autismem?

Tabulka 13: Vyhodnocení otázky č. 13

Odpověď	Ženy		Muži	
	počet odpovědí	vyhodnocení v %	počet odpovědí	vyhodnocení v %
ANO	6	10 %	9	16 %
NE	53	90 %	46	84 %

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Graf 17: Vyhodnocení otázky č. 13

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Vyhodnocení této otázky se váže k otázce č. 10, ve které bylo zjišťováno, zda zná veřejnost nějaké instituce, které poskytují pomoc dospělým osobám s autismem. Opět se potvrdilo, že informovanost veřejnosti o této problematice je velmi omezená. Na tuto otázku odpovědělo 53 z 59 (tj. 90 %) dotázaných žen a 46 z 55 (tj. 84 %) dotázaných mužů negativně, tudíž se tito respondenti sami domnívají, že má veřejnost nedostatek informací o dospělých lidech s autismem. Na tuto otázku však byly zaznamenány také pozitivní odpovědi, celkem 6 z 59 (tj. 10 %) dotázaných žen a 9 z 55 (tj. 16 %) dotázaných mužů se domnívá, že informovanost veřejnosti o dospělých lidech s autismem je dostatečná. Rozdíly mezi pozitivními a negativními odpověďmi jsou opět velmi vysoké, avšak již nejsou v tak zásadním nepoměru, jako tomu bylo u výše zmiňované otázky č. 10.

Otázka č. 14

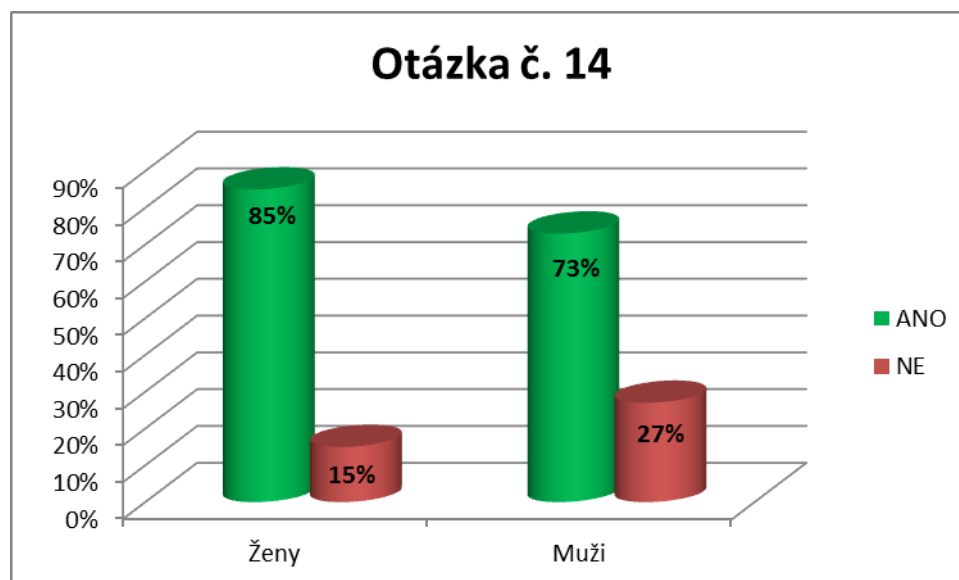
Myslíte si, že by informovanost veřejnosti o dospělých lidech s autismem zvýšilo například natočení série dokumentárních pořadů o těchto lidech?

Tabulka 14: Vyhodnocení otázky č. 14

Odpověď	Ženy		Muži	
	počet odpovědí	vyhodnocení v %	počet odpovědí	vyhodnocení v %
ANO	50	85 %	40	73 %
NE	9	15 %	15	27 %

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Graf 18: Vyhodnocení otázky č. 14

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Celkem 50 z 59 (tj. 85 %) dotázaných žen a 40 z 55 (tj. 73 %) dotázaných žen na tuto otázku odpovědělo pozitivně, což dokládá, že většina respondentů souhlasí s myšlenkou autorky, že by informovanost veřejnosti o dospělých lidech s autismem zvýšilo natočení série dokumentárních pořadů o lidech s autismem. Na tuto otázku se však našlo také několik nesouhlasných odpovědí, konkrétně 9 z 59 (tj. 15 %) dotázaných žen a 15 z 55 (tj. 27 %) dotázaných žen zvolilo negativní odpověď.

Otázka č. 15

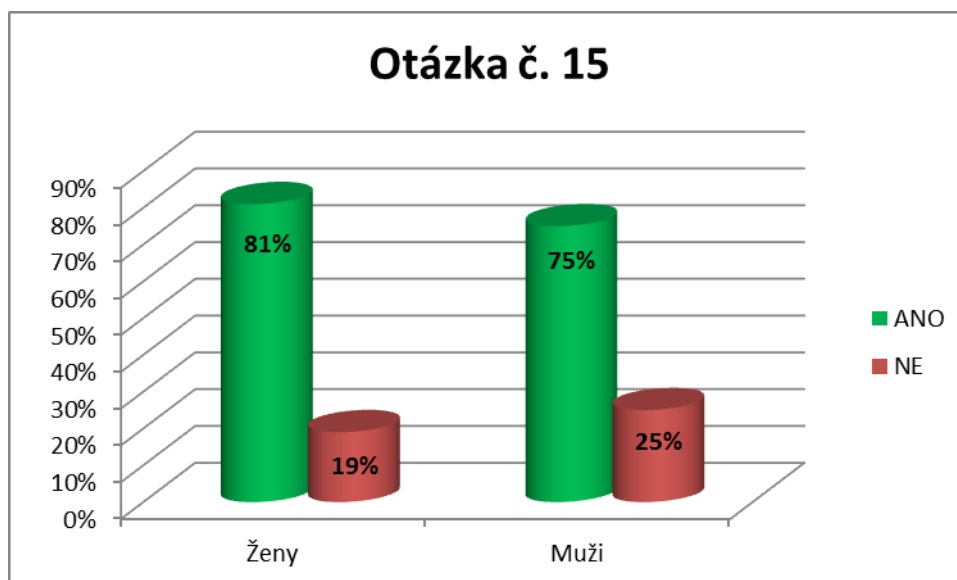
Slyšeli jste již někdy o tom, že lidé s autismem často vykazují výjimečné schopnosti v některé konkrétní oblasti (např. hudba, matematika, fyzika, spisovatelství)?

Tabulka 15: Vyhodnocení otázky č. 15

Odpověď	Ženy		Muži	
	počet odpovědí	vyhodnocení v %	počet odpovědí	vyhodnocení v %
ANO	48	81 %	41	75 %
NE	11	19 %	14	25 %

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Graf 19: Vyhodnocení otázky č. 15

Zdroj: Autorka práce (vlastní výzkum)

Celkem 48 z 59 (tj. 81 %) dotázaných žen a 41 z 55 (tj. 75 %) dotázaných mužů na tuto otázku zaškrtnulo pozitivní odpověď, čímž tyto lidé potvrdili, že již někdy v minulosti zaslechli, že lidé s autismem často vykazují výjimečné schopnosti v některé konkrétní oblasti (např. hudba, matematika, fyzika, spisovatelství). Takto vysoké procento pozitivních odpovědí bylo možná ovlivněno tím, že na tuto problematiku bylo natočeno několik málo filmů, které se jí přímo zabývají a přinášejí divákům nevšední pohled do života dospělých lidí s autismem, kteří mají buď nevšední paměť, nebo bez jediné chyby zahrávají složité hudební pasáže na klavír. Celkem 11 z 59 (tj. 19 %) dotázaných žen a 14 z 55 (tj. 25 %) dotázaných mužů zvolilo negativní odpověď, čímž respondenti dali najevo, že se s touto skutečností doposud ještě nesetkali.

4.7 Interpretace a diskuze výsledků

Před započítím samotného dotazníkového šetření si autorka stanovila následující tři hypotézy, které jí mělo potvrdit či vyvrátit vyhodnocení tohoto šetření.

Hypotézy:

- 1) Obecná povědomost veřejnosti o autismu je vyšší než 70 %.
- 2) Povědomost veřejnosti o autismu u dospělých je nižší než 30%.
- 3) Veřejnost k dospělým lidem s autismem přistupuje s převážně pozitivním přístupem a bez předsudků v oblasti jejich studijního a profesního života.

Vyhodnocení první hypotézy: POTVRZENA

Tuto hypotézu si autorka ověřovala prostřednictvím otázky č. 1, která zkoumala, zda se respondenti již někdy setkali s pojmem „autismus“. Jelikož 86 % dotázaných žen a 76 % dotázaných mužů na tuto otázku odpovědělo pozitivně a průměr obou pohlaví tedy činí 81 %, čímž stanovenou hranici 70 % převyšuje, lze tuto hypotézu považovat za potvrzenou.

Vyhodnocení druhé hypotézy: POTVRZENA

Tuto hypotézu si autorka ověřovala prostřednictvím tří otázek. První otázkou pro tuto hypotézu byla otázka č. 10, která zjišťovala, zda je veřejnost obeznámena se sítí institucí, které poskytují pomoc dospělým lidem s autismem. Vyhodnocení této otázky jednoznačně prokázalo, že veřejnost s touto sítí obeznámena není, jelikož pouze 5 % dotázaných žen a 4 % dotázaných mužů na tuto otázku odpovědělo v pozitivním smyslu. Průměr obou pohlaví činí 4,5 %, což se ani zdaleka nepřibližuje převýšení stanovené hranice 30 %, tudíž lze také tuto hypotézu považovat za potvrzenou. Ostatní dvě otázky, které se této hypotézy také dotýkaly, byly otázka č. 13, která zkoumala, zda si respondenti myslí, že má veřejnost dostatek informací o dospělých lidech s autismem. Také na tuto otázku se dostalo převážně negativních odpovědí, konkrétně 90 % dotázaných žen a 84 % dotázaných mužů se domnívá, že veřejnost nemá dostatek těchto informací. Průměr obou pohlaví činí 87 %, což tuto hypotézu potvrzuje podruhé. A poslední otázkou, která se této hypotézy týkala, byla otázka č. 14, ve které se zkoumalo, zda respondenti souhlasí s myšlenkou autorky, že by informovanost veřejnosti o dospělých lidech s autismem zvýšilo natočení série dokumentárních pořadů o těchto lidech. 85 % dotázaných žen a 73 % dotázaných mužů odpovědělo na tuto otázku kladně.

Vyhodnocení třetí hypotézy: POTVRZENA

Tuto hypotézu si autorka ověřovala prostřednictvím více otázek, a jelikož se touto problematikou zabývala rovná třetina všech položených otázek, zmíněny budou jen ty nejhlavnější z nich. Zásadní byla v tomto ohledu otázka č. 6, která zjišťovala názor veřejnosti na to, zda může být člověk s autismem výkonným pracovníkem. Jelikož 59 % dotázaných žen a 49 % dotázaných mužů odpovědělo pozitivně a průměr obou pohlaví činí 54 %, což je stále nad hranicí 50 %, lze i tuto hypotézu považovat za potvrzenou. Další zásadní otázkou pro tuto hypotézu byla otázka č. 8, která zkoumala, zda si respondenti myslí, že by měli mít lidé s autismem rovné šance na vzdělání či zaměstnání. Pozitivně na tuto otázku odpovědělo 80 % dotázaných žen a 76 % dotázaných mužů.

4.9 Závěry výzkumu

Před začátkem výzkumu byly stanoveny celkem tři hypotézy. Po závěrečném vyhodnocení dotazníků bylo zjištěno, že se všechny potvrdily. Základním cílem tohoto výzkumu bylo zjistit postoj veřejnosti k osobám s poruchami autistického spektra. Výzkum vyhodnotil tuto skutečnost jako převážně pozitivní. V první řadě bylo zjištěno, že převážná část respondentů je obeznámena s termínem „autismus“, avšak jen malý zlomek respondentů má s těmito lidmi osobní zkušenost. Za velmi pozitivní lze považovat zjištěný fakt, že většina respondentů se na osoby s poruchami autistického spektra dívá bez předsudků. Dotázaní se domnívají, že lidé s autismem dokážou žít samostatným a plnohodnotným životem, dokáží být výkonní v zaměstnání a souhlasí s tím, že by měli být integrováni do běžných škol.

Z výzkumu však také vyplynulo, že je pohled veřejnosti na některé oblasti života dospělých lidí s autismem převážně pesimistický. První oblast se týkala názoru respondentů na to, zda mohou mít dospělí lidé s autismem úspěšné a šťastné manželství. Většina respondentů s touto myšlenkou nesouhlasila a zvolila negativní odpověď. Pravděpodobně to bylo zapříčiněno skutečností, že většina respondentů ve svém okolí nemá nikoho, kdo by vstoupil do manželství s osobou s autismem, nebo o takových manželstvích doposud netušila. V odborných statistikách lze však dohledat, že lidé s autismem mohou být v manželství stejně šťastní, jako ostatní lidé. Pravdou však je, že rozvodovost je u těchto manželství poměrně vysoká.

Druhá oblast se týkala názoru respondentů na to, zda by měli obavy, pokud by jejich dítě mělo docházet do třídy s dítětem s autismem. Většina respondentů zvolila pozitivní odpověď. Pravděpodobně to bylo opět způsobeno tím, že respondenti se s takovou situací ještě nesetkali, ale také to mohla zapříčinit jejich vlastní nebo zprostředkovaná negativní zkušenost s touto problematikou. S touto skutečností ovšem zčásti souvisela také záležitost, která se týkala názoru veřejnosti na to, zda souhlasí s integrací osob s autismem do běžných škol. Většina respondentů s integrací souhlasila, avšak nejspíše s podmínkou, že by se jich přímo nedotýkala, což vychází z předchozího faktu.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že převážná většina respondentů souhlasí s názorem, že je veřejnost v nedostatečné míře informována o problematice autismu u dospělých, a že by se tato situace měla nějakým způsobem řešit. Respondenti také souhlasí s myšlenkou, že by informovanost veřejnosti o dospělých lidech s poruchami autistického spektra mohla být zvýšena například natočením série dokumentárních pořadů o těchto lidech. Většina respondentů též uvedla, že základní povědomí a informace u autismu získává prostřednictvím internetu, tudíž by mohla být zřízena speciální webová stránka, která by se zabývala konkrétně autismem u dospělých a obsahovala by anonymní kazuistiky a životní příběhy dospělých lidí, kterých se tato problematika týká. Tato webová stránka by rovněž mohla zahrnovat soupis jednotlivých institucí a zařízení, které poskytují pomoc dospělým osobám s autismem, aby lidé s poruchami autistického spektra, jejich rodinní příslušníci a kamarádi měli přehled o tom, na koho se se svými problémy obrátit.

ZÁVĚR

Autorka se v bakalářské práci zabývala autismem u dospělých a za jeden z hlavních cílů si kladla popsat možnosti a okolnosti vzdělávání dospělých lidí s autismem s ohledem na to, že tito lidé mají ve vzdělávání určité specifické potřeby a má se k nim vždy přistupovat s individuálním přístupem. Tento cíl byl splněn v teoretické části této práce, kde autorka popsala nejúčinnější způsoby vzdělávání dospělých lidí s autismem a také prostředky, které těmto lidem pomáhají v adaptaci. Dále autorka popsala, jak by mělo vypadat prostředí ve vzdělávací místnosti a mimo jiné také to, jak se lidé s autismem nejčastěji vypořádávají s problémy, které je během jejich studia potkají. Dalším cílem byl popis problémů, které se týkají sociálního a profesního života lidí s autismem. Tento cíl byl splněn taktéž v teoretické části, kde byly jednotlivé problémy dopodrobna rozebrány. Dále se autorka v teoretické části bakalářské práce zabývala především základními pojmy z oblasti autismu, samotnou diagnostikou autismu, jednotlivými typy poruch autistického spektra a jejich nejčastějšími projevy, nejoblíbenějšími typy volnočasových aktivit a zájmů, kterým se tito lidé věnují a v neposlední řadě také možnostmi a podmínkami integrace osob s poruchami autistického spektra do pracovního a společenského života.

Dalším velmi důležitým, a dalo by se říci pro tuto práci stěžejním cílem, bylo zjištění postoje veřejnosti k dospělým lidem, kterým byla diagnostikována některá z poruch autistického spektra. Tento cíl byl splněn prostřednictvím dotazníkového šetření o patnácti otázkách, na jehož základě byly autorkou sestaveny dotazníky, které byly z jedné části předloženy respondentům k vyplnění přímo „v terénu“ a z druhé části rozeslány respondentům elektronickou cestou. Výsledky tohoto dotazníkového šetření byly podrobně a přehledně znázorněny v praktické části této práce. Z těchto výzkumů vyplynul jeden důležitý a velmi zásadní fakt, a to, že veřejnost má velký nedostatek informací o autismu v dospělém věku. V této souvislosti autorka zmínila dva typy doporučení, jak by se tato situace podle ní dala řešit. Prvním doporučením bylo natočení dokumentární série o dospělých lidech s poruchami autistického spektra, díky které by se veřejnost mohla lépe zorientovat v této problematice, a druhým doporučením bylo založení speciální webové stránky, která by poskytovala veřejnosti podrobné informace o poruchách autistického spektra a také by obsahovala kazuistiky těchto lidí, díky kterým by veřejnosti mohla být přiblížena tato problematika.

Autorka by na závěr ráda shrnula, že dospělí lidé s autismem prožívají stejně dlouhé životy jako ostatní lidé, ve většině případů jsou však po celý svůj život odkázáni na pomoc druhých osob. Těmito osobami mohou být buď rodinní příslušníci, profesionální pečovatelské, přátelské, nebo známé, přičemž lidé s autismem mohou žít společně s nimi v rodinném prostředí a navenek se nijak neodlišovat od ostatních sousedů. Výhodou rodinného prostředí je soukromí, pocit zázemí a bezpečí. Pokud však tyto lidé již nemají rodiny nebo vykazují-li horší formy autismu a jejich rodiny nejsou schopny se o ně postarat, žijí tyto lidé v ústavech sociální péče, které poskytují každodenní čtyřadvacetihodinovou péči o lidi s poruchami autistického spektra. Výhodou tohoto prostředí je zajištění toho, že je lidem s poruchami autistického spektra poskytována odborná a kvalifikovaná péče vzhledem k jejich diagnóze a také to, že se zde setkávají s ostatními lidmi se stejným či podobným problémem. Otázkou však zůstává, do jaké míry jsou tyto lidé schopni tyto skutečnosti vnímat.

Co se týče způsobů a cest, které mohou veřejnosti přiblížit životy dospělých osob s autismem a pomoci jí alespoň částečně pochopit, v čem se tyto lidé odlišují či neodlišují od lidí ostatních, autorka by doporučila shlédnout některé z filmů, které se touto problematikou přímo zabývají. Nejedná se však o dokumenty, kterých bylo mimochodem v této oblasti natočeno velmi málo a veřejnost o jejich existenci nemá téměř žádné ponětí, ale o filmy, které byly buď natočeny na základě skutečných příběhů dospělých lidí s autismem, nebo o filmy, které sice nejsou založeny na reálných příbězích, ale demonstrují veřejnosti tuto problematiku na základě předávání obecných informací o poruchách autistického spektra.

Tato bakalářská práce se může stát přínosem a zdrojem nových či ustálených informací pro osoby, které se zajímají o problematiku autismu u dospělých a také pro rodinné příslušníky a kamarády těchto osob, kteří se chtějí dozvědět něco o situaci a možnostech člověka, kterého se tato problematika týká. Dále může být přínosem pro nejrůznější organizace a zařízení zabývající se autismem a také pro další studenty, kteří se o autismus v dospělém věku zajímají.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých literárních zdrojů

BEYER, J. a L. GAMMELTOFT. *Autismus a hra*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-157-3.

GILLBERG, CH. a T. PEETERS. *Autismus – zdravotní a výchovné aspekty*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-856-2.

HOWLIN, Patricia. *Autismus u dospívajících a dospělých*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-041-0.

PATRICK, Nancy J. *Rozvíjení sociálních dovedností lidí s poruchami autistického spektra*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-867-8.

SCHOPLER, E. a G. B. MESIBOV. *Autistické chování*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-133-9.

THOROVÁ, Kateřina. *Diagnostika v APLA Praha, střední Čechy, o. s. APLA Praha*, 2011.

THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-091-7.

VERMEULEN, Peter. *Autistické myšlení*. Praha: Grada Publishing, 2006. s. 129. ISBN 80-247-1600-3.

Seznam použitých internetových zdrojů

Artist with autism draws entire cities from memory. [online]. © 2012 [cit. 2013-02-22]. Dostupné z <http://www.arttherapyblog.com/c/autism/#.usemzjcyuso>

Aspergerův syndrom. [online]. © 2011 [cit. 2012-11-05]. Dostupné z <http://www.praha.apla.cz/autismus-2.html>

Atypický autismus. [online]. © 2011 [cit. 2012-11-05]. Dostupné z <http://www.praha.apla.cz/autismus-2.html>

Co je autismus? [online]. © 2011 [cit. 2012-11-20]. Dostupné z <http://www.autistik.cz/autismus/>

Co je to vlastně autismus? [online]. © 2007 [cit. 2012-11-20]. Dostupné z <http://www.autismus.cz>

Dětský autismus. [online]. © 2011 [cit. 2012-11-05].

Dostupné z <http://www.praha.apla.cz/autismus-2.html>

Nevládní neziskové organizace. [online]. © 2012 [cit. 2013-02-03].

Dostupné z <http://autismus.ped.muni.cz/organizace>.

Občanské sdružení autistik. [online]. © 2011 [cit. 2013-01-30].

Dostupné z <http://autistik.cz/O-nas>.

Psychologické a psychiatrické služby. [online]. © 2011 [cit. 2013-02-03].

Dostupné z <http://www.praha.apla.cz/psychologicke-a-psychiatricke-sluzby.html>

RAINMAN. [online]. © 2010 [cit. 2013-02-03].

Dostupné z <http://www.rain-man.cz/rain-man/>

Rettův syndrom. [online]. © 2011 [cit. 2012-11-05].

Dostupné z <http://www.praha.apla.cz/autismus-2.html>

Terapeutické přístupy. [online]. © 2011 [cit. 2012-11-20]. Dostupné

z http://jc.apla.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=451&Itemid=120

THOROVÁ, Kateřina. *Čeho si mohou rodiče všimnout již v raném věku dítěte?*

[online]. © 2007 [cit. 2012-11-20]. Dostupné z <http://www.autismus.cz/>

THOROVÁ, Kateřina. *Komplexní diagnostika autismu.* [online]. © 2007

[cit. 2012-11-20]. Dostupné z <http://www.autismus.cz/diagnostika/index.php>

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ a TABULEK

Seznam obrázků

Obrázek 1: Kresba znázorňující život člověka s autismem	16

Seznam grafů

Graf 1: Počet osob s PVP ⁷⁶ žijících v ČR.....	14
Graf 2: Roční počet narozených dětí s PVP v ČR.....	25
Graf 3: Zaměstnávání lidí s autismem	30
Graf 4: Poměr pohlaví respondentů.....	36
Graf 5: Vyhodnocení otázky č. 1.....	38
Graf 6: Vyhodnocení otázky č. 2.....	39
Graf 7: Vyhodnocení otázky č. 3.....	40
Graf 8: Vyhodnocení otázky č. 4.....	41
Graf 9: Vyhodnocení otázky č. 5.....	42
Graf 10: Vyhodnocení otázky č. 6.....	43
Graf 11: Vyhodnocení otázky č. 7.....	44
Graf 12: Vyhodnocení otázky č. 8.....	45
Graf 13: Vyhodnocení otázky č. 9.....	46
Graf 14: Vyhodnocení otázky č. 10.....	47
Graf 15: Vyhodnocení otázky č. 11.....	48
Graf 16: Vyhodnocení otázky č. 12.....	49
Graf 17: Vyhodnocení otázky č. 13.....	50
Graf 18: Vyhodnocení otázky č. 14.....	51
Graf 19: Vyhodnocení otázky č. 15.....	52

---

⁷⁶ Pervazivní vývojové poruchy

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vyhodnocení otázky č. 1	38
Tabulka 2: Vyhodnocení otázky č. 2	39
Tabulka 3: Vyhodnocení otázky č. 3	40
Tabulka 4: Vyhodnocení otázky č. 4	41
Tabulka 5: Vyhodnocení otázky č. 5	42
Tabulka 6: Vyhodnocení otázky č. 6	43
Tabulka 7: Vyhodnocení otázky č. 7	44
Tabulka 8: Vyhodnocení otázky č. 8	45
Tabulka 9: Vyhodnocení otázky č. 9	46
Tabulka 10: Vyhodnocení otázky č. 10	47
Tabulka 11: Vyhodnocení otázky č. 11	48
Tabulka 12: Vyhodnocení otázky č. 12	49
Tabulka 13: Vyhodnocení otázky č. 13	50
Tabulka 14: Vyhodnocení otázky č. 14	51
Tabulka 15: Vyhodnocení otázky č. 15	52

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník.....	I
Příloha B – Vyhodnocovací matice	IV
Příloha C – Charta práv osob s autismem	IX
Příloha D – Frekvence výskytu pervazivních vývojových poruch	X

PŘÍLOHY

Příloha A – Dotazník

Vážený pane/paní,

tímto bych vás chtěla požádat o malou spolupráci při tvorbě bakalářské práce s názvem „**Autismus u dospělých**“, která bude spočívat ve vyplnění následujícího zcela anonymního dotazníku. Vyhodnocení tohoto dotazníku je základem praktické části bakalářské práce, proto Vám budu velmi vděčná za **zodpovězení všech předložených otázek**, které mi umožní vytvořit a zaznamenat souhrnný názor a postoj veřejnosti na problematiku autismu u dospělých. Předem Vám děkuji za váš čas strávený nad tímto dotazníkem.

Lucie Horčíčková
studentka oboru vzdělávání dospělých
Univerzita Jana Amose Komenského
Praha

1) Setkal/a jste se již někdy s pojmem autismus?

- ☐ ANO
- ☐ NE

* Pokud jste na otázku č. 1 odpověděli „NE“, seznamte se prosím s následující definicí autismu a poté pokračujte ve vyplňování dotazníku:

„Autismus se řadí mezi vývojové poruchy, které se často dotýkají také některých závažných duševních poruch. Poruchy autistického spektra jsou ve své nejtypičtější podstatě rozpoznatelné tím, že jejich základním společným projevem je neschopnost jedince navazovat sociální vztahy a běžně komunikovat s lidmi, včetně členů své nejbližší rodiny. Osoby s poruchami autistického spektra se ve svých životech velmi často potýkají s problémem, že před ostatními lidmi nejsou schopni vyjadřovat svá přání a nedokážou se vcítit do pocitů a nálad druhých lidí.“

2) O kterých z těchto poruch autistického spektra jste již slyšel/a?

- ☐ Klasický autismus
- ☐ Atypický autismus
- ☐ Dezintegrační porucha
- ☐ Aspergerův syndrom
- ☐ Jiné pervazivní vývojové poruchy
- ☐ Rettův syndrom

3) Máte osobní zkušenost s člověkem s autismem?

- ☐ ANO
- ☐ NE

4) Jakou cestou jste získali základní informace a povědomí o autismu?

- ☐ Internet
- ☐ Tištěná média
- ☐ Dokumentární pořad v TV
- ☐ Osobní zkušenost s člověkem s autismem
- ☐ Zprostředkovaná zkušenost (informace od přátel, známých)
- ☐ Jiná varianta

5) Domníváte se, že člověk s autismem může žít samostatným plnohodnotným životem?

- ☐ ANO
- ☐ NE

6) Zastáváte názor, že člověk s autismem může být výkonným pracovníkem?

- ☐ ANO
- ☐ NE

7) Zastáváte názor, že lidé s autismem by měli být integrováni do běžných škol?

- ☐ ANO
- ☐ NE

8) Myslíte si, že by měli mít lidé s autismem rovné šance na vzdělání či zaměstnání?

- ☐ ANO
- ☐ NE

9) Myslíte si, že dospělí lidé s autismem mohou mít úspěšné a šťastné manželství?

- ☐ ANO
- ☐ NE

10) Znáte nějaké instituce, které poskytují pomoc dospělým osobám s autismem?

- ☐ ANO
- ☐ NE

11) Cítili byste obavy, pokud by vaše dítě mělo docházet do třídy s dítětem s autismem?

- ☐ ANO
- ☐ NE

12) Cítil/a byste obavy, pokud by váš zaměstnavatel přijal zaměstnance s autismem?

- ☐ ANO
- ☐ NE

13) Myslíte si, že má veřejnost dostatek informací o dospělých lidech s autismem?

- ☐ ANO
- ☐ NE

14) Myslíte si, že by informovanost veřejnosti o dospělých lidech s autismem zvýšilo například natočení série dokumentárních pořadů o těchto lidech?

- ☐ ANO
- ☐ NE

15) Slyšel/a jste již někdy o tom, že lidé s autismem často vykazují výjimečné schopnosti v některé konkrétní oblasti (např. hudba, matematika, fyzika, spisovatelství)?

- ☐ ANO
- ☐ NE

Příloha B – Vyhodnocovací matice

Pořadové číslo respondenta	Pohlaví	Znak														
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
1.	M	1	2	0	8	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1
2.	M	1	2,5	0	8	0	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1
3.	Ž	1	2	0	8	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1
4.	Ž	0	5	0	9	1	0	0	0	1	0	1	1	0	1	0
5.	Ž	1	2,5	0	9,10,12	0	1	1	1	1	0	0	0	1	1	1
6.	M	1	2	0	8	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1
7.	M	1	2,5	0	8	0	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1
8.	M	0	x	0	13	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	0
9.	M	1	2	1	8,11	1	1	1	1	0	0	0	0	1	1	1
10.	Ž	1	2	0	8,9,12	1	0	0	1	0	0	1	1	0	1	1
11.	Ž	1	2,3,4,5	0	8	1	0	1	1	1	0	1	1	0	1	1
12.	M	1	2,5	0	8,12	1	1	1	1	0	0	1	0	0	1	1
13.	M	1	2,5	0	8	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
14.	Ž	1	2,5	0	8,12	0	0	0	1	1	0	1	0	0	1	1
15.	M	1	2,5	0	8	1	1	1	1	1	0	0	0	0	1	1
16.	M	0	5	0	8	0	0	1	1	0	0	1	0	0	1	0
17.	Ž	1	2,5	1	8,10,11	1	1	1	1	0	1	0	1	1	0	1
18.	M	1	2,5	0	8,9	1	1	1	1	0	0	1	0	0	0	1
19.	M	1	2,5,6,7	0	8	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1
20.	Ž	1	2	0	8,13	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1	1
21.	M	1	5	0	8	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1
22.	Ž	1	2	0	8,12	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	1
23.	Ž	1	5	0	8,9	1	1	1	1	0	0	1	1	0	0	1
24.	Ž	0	x	0	13	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0
25.	Ž	1	2,4,5	0	9	1	1	1	1	0	0	0	1	0	1	1
26.	Ž	1	2	0	8,12	1	0	1	1	0	0	1	1	0	1	1
27.	M	1	2,5	0	8	0	0	1	1	1	0	0	0	0	1	1
28.	M	1	2	0	8,12	1	1	1	1	0	0	1	1	0	1	1
29.	Ž	0	x	0	13	0	0	1	1	1	0	1	1	0	1	0
30.	M	1	2,5	0	8	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1
31.	Ž	1	2,3,5,7	1	8,11	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1
32.	Ž	1	2	1	8,11	1	1	1	1	1	0	0	1	0	1	1
33.	M	1	2,5	0	8,10	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1
34.	Ž	1	2,5	0	8	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1	1
35.	M	0	x	0	13	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0	0
36.	Ž	0	5	0	8	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0
37.	M	1	2,5	0	8	1	0	0	0	1	0	1	0	0	1	1
38.	Ž	1	5	0	9,12	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1
39.	Ž	1	2,3,5,6	0	8,10	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1
40.	M	1	2,5	0	8,9	1	1	1	1	1	0	0	1	0	1	1
41.	Ž	1	2	0	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
42.	Ž	1	2	0	8	0	1	1	1	0	0	1	1	0	0	1
43.	M	0	5	0	8	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0
44.	M	1	2,3,5,6	1	8,11	1	1	1	1	0	1	1	0	1	0	1
45.	M	1	2,5	1	8,9,11,12	0	0	0	1	1	0	1	1	1	0	1
46.	Ž	1	5	0	8	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1
47.	Ž	0	5	0	8	1	0	0	1	1	0	1	1	0	1	1
48.	Ž	1	2	0	9,12	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1	0
49.	M	1	2	0	8	1	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1
50.	Ž	1	2,5	0	8,9	0	0	1	1	1	0	1	1	0	1	1

51.	M	1	2,5	0	8	1	1	1	1	1	0	0	0	0	1	1
52.	M	1	2	0	8	0	0	1	1	0	0	1	1	0	1	1
53.	Ž	1	2,3,4,5	1	8,9,10,11	0	1	0	1	1	1	0	0	0	1	1
54.	M	1	2,5	0	8	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1
55.	Ž	1	2	1	8,11	1	1	1	1	0	0	1	1	0	1	1
56.	M	0	x	0	8	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1	0
57.	M	1	2,5	0	8	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1
58.	M	1	2	0	8,12	1	1	1	1	0	0	1	0	1	0	1
59.	M	0	5	0	8	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0
60.	Ž	1	2	0	8,13	1	1	1	1	1	0	1	0	0	1	1
61.	Ž	1	2	0	9,10,12	1	1	1	1	0	0	0	1	1	0	1
62.	M	1	2,5	0	8,9	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1
63.	Ž	1	2	0	8	1	1	0	1	1	0	1	0	0	1	1
64.	M	1	2	0	8,12	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0
65.	Ž	0	x	0	13	1	1	1	1	0	0	1	1	0	1	1
66.	M	1	2,3,5,7	0	8	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	1
67.	M	1	2,5	0	8	1	1	1	1	0	0	1	0	0	0	1
68.	Ž	1	2,5	1	8,11	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1
69.	M	0	x	0	9	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0
70.	Ž	1	2	0	8	1	1	1	1	0	0	1	0	0	0	1
71.	Ž	1	2	0	8	0	1	1	1	0	0	0	1	0	1	1
72.	M	1	2,5,6	1	8,9,11	0	0	0	1	0	0	0	1	1	1	1
73.	Ž	1	2,5	0	9	1	0	0	1	1	0	1	0	0	1	1
74.	Ž	1	2	0	8,12	1	0	1	1	0	0	1	1	0	1	1
75.	Ž	1	5	0	9,10	0	1	1	1	0	0	1	1	0	1	1
76.	M	0	x	0	13	0	0	1	1	1	0	1	0	0	1	0
77.	Ž	1	2,4,5	1	8,9,11	1	1	0	1	0	0	1	0	0	1	0
78.	Ž	1	2	0	8	1	0	1	1	1	0	0	1	0	1	1
79.	M	1	2,5	1	8, 10,11	1	1	1	1	0	1	0	0	1	1	1
80.	M	1	2,5	0	8,9,12	1	0	1	0	0	0	1	1	1	0	1
81.	M	1	2	0	8	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1	1
82.	Ž	1	2,5	0	8,9	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1
83.	Ž	1	2,5	0	8	0	1	1	1	1	0	1	1	0	0	1
84.	M	0	5	0	13	0	1	1	1	0	0	0	0	0	1	0
85.	Ž	0	x	0	8	1	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0
86.	M	1	2	0	8	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1
87.	Ž	1	2,5	1	8,10,11	0	1	1	1	0	0	1	0	1	1	1
88.	Ž	1	2	0	8,13	1	0	0	1	1	0	0	1	0	1	1
89.	M	0	x	0	13	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0
90.	M	1	2,3,4,5,6	0	8	1	1	1	1	1	0	1	0	0	1	1
91.	Ž	1	2	0	8	1	1	1	1	0	0	1	0	0	1	1
92.	M	1	2,5	0	8	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1
93.	Ž	1	5	0	8,10,12	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1
94.	Ž	1	2	0	8	1	1	1	1	0	0	1	1	0	1	1
95.	M	0	x	0	9	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	0
96.	Ž	1	2	0	8	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1	0
97.	Ž	1	2,3	0	8	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1
98.	M	1	2,5	0	8,9	1	1	1	1	0	0	1	0	0	0	1
99.	Ž	1	2	0	8	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
100.	Ž	1	2	0	8	1	1	0	1	1	0	1	1	0	1	1
101.	M	0	x	0	13	0	0	1	0	1	0	1	1	0	1	0
102.	Ž	1	2	0	9	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1
103.	M	1	2,3,5,7	1	8,10,11	1	1	1	1	0	0	0	0	1	1	1
104.	Ž	1	2,5,6	0	8	1	1	1	1	0	0	1	0	0	1	1
105.	Ž	1	5	0	8,12	1	1	0	0	1	0	1	1	0	0	1
106.	Ž	1	2	1	9,10,11	1	0	1	1	0	1	0	0	1	1	0
107.	M	1	2,5	0	8,12	1	0	0	0	1	0	1	1	1	1	1

108.	Ž	1	2	0	9,13	0	1	0	0	0	0	1	1	0	1	1
109.	M	1	2	0	8	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1
110.	Ž	0	x	0	9	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0
111.	Ž	1	2,5	0	9,12	1	1	1	1	0	0	1	1	0	1	1
112.	M	1	5	0	8	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1
113.	M	0	5	0	8	0	0	1	1	1	0	0	1	0	0	0
114.	M	1	2	0	8	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Kódování otázek z dotazníkového šetření

Znak 1: Setkal/a jste se již někdy s pojmem autismus?

ANO	1
NE	0

Znak 2: O kterých z těchto poruch autistického spektra jste již slyšel/a?

Klasický autismus	2
Atypický autismus	3
Dezintegrační porucha	4
Aspergerův syndrom	5
Jiné pervazivní vývojové poruchy	6
Rettův syndrom	7

Znak 3: Máte osobní zkušenost s člověkem s autismem?

ANO	1
NE	0

Znak 4: Jakou cestou jste získal/a základní informace o povědomí a autismu?

Internet	8
Tištěná média	9
Dokumentární pořad v TV	10
Osobní zkušenost s člověkem s autismem	11
Zprostředkovaná zkušenost	12
Jiná varianta	13

Znak 5: Domníváte se, že člověk s autismem může žít samostatným plnohodnotným životem?

ANO	1
NE	0

Znak 6: Zastáváte názor, že člověk s autismem může být výkonným pracovníkem?

ANO	1
NE	0

Znak 7: Zastáváte názor, že lidé s autismem by měli být integrováni do běžných škol?

ANO	1
NE	0

Znak 8: Myslíte si, že by měli mít lidé s autismem rovné šance na vzdělání či zaměstnání?

ANO	1
NE	0

Znak 9: Myslíte si, že dospělí lidé s autismem mohou mít úspěšné a šťastné manželství?

ANO	1
NE	0

Znak 10: Znáte nějaké instituce, které poskytují pomoc dospělým lidem s autismem?

ANO	1
NE	0

Znak 11: Cítili/a byste obavy, pokud by vaše dítě mělo docházet do třídy s dítětem s autismem?

ANO	1
NE	0

Znak 12: Cítil/a byste obavy, pokud by váš zaměstnavatel přijal zaměstnance s autismem?

ANO	1
NE	0

Znak 13: Myslíte si, že má veřejnost dostatek informací o dospělých lidech s autismem?

ANO	1
NE	0

Znak 14: Myslíte si, že by informovanost veřejnosti o dospělých lidech s autismem zvýšilo například natočení série dokumentárních pořadů o těchto lidech?

ANO	1
NE	0

Znak 15: Slyšel/a jste již někdy o tom, že lidé s autismem často vykazují výjimečné schopnosti v některé konkrétní oblasti (např. hudba, matematika, fyzika, spisovatelství)?

ANO	1
NE	0

Příloha C – Frekvence výskytu pervazivních vývojových poruch

Tabulka 1: Výskyt pervazivních vývojových poruch

Diagnóza	Spodní odhad	Horní odhad
Dětský autismus	10/10 000	17/10 000
Rettův syndrom	1/22 800	0,96/10 000
Jiná dezintegrační porucha	1/100 000	6/100 000
Aspergerův syndrom	10-26/10 000	36/10 000

Zdroj: Thorová, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006.

ISBN 80-7367-091-7.

Tabulka 2: Odhad výskytu pervazivních vývojových poruch v ČR

Diagnóza	Počet osob žijících v ČR	Počet narozených dětí ročně
Dětský autismus	15 000	135
Atypický autismus	30 000	2770
Rettův syndrom	1 000	9
Jiná dezintegrační porucha	100	0,9
Aspergerův syndrom	15 000	135

Zdroj: Thorová, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006.

ISBN 80-7367-091-7.

Tabulka 3: Poměr pohlaví u poruch autistického spektra

Diagnóza	Poměr chlapci:dívky
Dětský autismus	4:1 tradiční pohled 2:1 u těžších mentálních postižení
Rettův syndrom	pouze dívky
Jiná dezintegrační porucha	převažují muži
Aspergerův syndrom	4,7:1 (Wing, 1981) 10,3:1 (Howlin, 1997)

Zdroj: Thorová, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006.

ISBN 80-7367-091-7.

Příloha D – Charta práv osob s autismem

Charta byla přijata na 4. kongresu AUTISM-EUROPE v Haagu dne 10. května 1992. Podpis připojila i delegátka občanského sdružení AUTISTIK. Jako písemnou deklaraci přijal Chartu Evropský parlament dne 9. května 1996.

Lidé s autismem by měli mít možnost využívat stejná práva a těšit se ze stejných výhod jako ostatní evropská populace s přihlédnutím k charakteru postižení a zájmům osoby s postižením. Tato práva by měla být zakotvena, chráněna, rozšiřována a prosazována legislativou každého státu.

- 1) Právo občanů s autismem na nezávislý, plnohodnotný a smysluplný život podle schopností osoby s tímto postižením.
- 2) Právo občanů s autismem na dostupnou, nepředpojatou a správnou klinickou diagnózu.
- 3) Právo osob s autismem na dostupné a specializované vzdělávání.
- 4) Právo osob s autismem a jejich zástupců na spolurozhodování o své budoucnosti. Přání jednotlivců musí být zjištěna a respektována.
- 5) Právo občanů s autismem na dostupné a vhodné bydlení.
- 6) Právo občanů s autismem na asistenci, podpůrné služby a pomůcky, které jim umožní nezávislý a plnohodnotný život ve společnosti.
- 7) Právo občanů s autismem na odpovídající mzdu či jiný příjem, který zabezpečí v postačující míře jídlo, bydlení, oblečení a ostatní životní potřeby.
- 8) Právo občanů s autismem spolupodílet se na rozvíjení a řízení služeb, které zajišťují jeho životní potřeby.
- 9) Právo občanů s autismem na odborné poradenství a péči nezbytnou pro dobré fyzické, mentální a duševní zdraví, včetně vhodné léčby a medikace, která je podávána v zájmu postiženého občana a při které jsou plně respektována všechna zdravotní hlediska a zvažována všechna možná rizika.
- 10) Právo občanů s autismem na vhodné pracovní zařazení a náležitou přípravu na povolání s vyloučením jakékoliv diskriminace. Výcvik i pracovní zařazení musí vycházet z individuálních schopností, dovedností, přání a zájmů postiženého.

- 11) Právo občanů s autismem na dostupnou dopravu a svobodnou možnost cestování.
- 12) Právo občanů s autismem účastnit se kulturních, zábavných, sportovních a jiných zábavných aktivit.
- 13) Právo občanů s autismem na rovnoprávné využívání občanské vybavenosti a všech veřejných služeb poskytovaných společnostmi.
- 14) Právo občanů s autismem na sexuální, partnerské a jiné vztahy včetně manželství s vyloučením donucovacích vykořisťujících praktik.
- 15) Právo občanů s autismem a jejich zákonných zástupců podílet se na tvorbě zákonů a legislativních opatření a na kontrole dodržování legislativních norem.
- 16) Právo osob s autismem na svobodný život bez strachu z izolace v psychiatrických léčebnách či podobných institucích.
- 17) Právo občanů s autismem na ochranu před fyzickým či psychickým týráním, zneužíváním, averzními postupy nebo zanedbáváním.
- 18) Právo osob s autismem na ochranu před zneužíváním léčiv a jiných farmakologických prostředků a jejich nesprávným podáváním.
- 19) Právo přístupu osob s autismem a jejich zástupců k veškeré osobní, zdravotní, lékařské a pedagogické dokumentaci.⁷⁷

---

⁷⁷ *Charta práv osob s autismem*. © 2011.

Dostupné z http://www.autistik.cz/content/download/461/2846/file/sbornik_Autistik_2.pdf

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lucie Horčíčková

Obor: Vzdělávání dospělých

Forma studia: Prezenční

Název práce: Život dospělých osob s autismem

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 50

Celkový počet stran příloh: 11

Počet titulů českých použitých zdrojů: 8

Počet internetových zdrojů: 14

Vedoucí práce: PhDr. Marie Farková